

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Stanislava Strychová

Pojem a druhy směnek

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Marie Zahradníčková, CSc.

Katedra: Obchodního práva

Datum vypracování práce: 7.6.2010

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně a za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní JUDr. Marii Zahradníčkové, CSc. za její názory a připomínky, jež mi byly velkou pomocí.

ÚVOD	6
KAPITOLA 1. CHARAKTERISTIKA SMĚNKY JAKO CENNÉHO PAPÍRU	7
1. Abstraktnost směňky	8
2. Platební a zajišťovací směňky	9
3. Podoba směňky.....	10
4. Forma cenných papírů	11
5. Forma směňky	12
KAPITOLA 2. SMĚNEČNÉ VZTAHY.....	14
KAPITOLA 3. DRUHY SMĚNEK	16
Oddíl I. Směňka cizí.....	17
1. Náležitosti směňky cizí.....	17
I. Slovo směňka	18
II. Bezpodmínečný příkaz k zaplacení určité sumy peněž.....	19
III. Jméno směnečníka	21
IV. Splatnost	23
V. Místo splatnosti.....	27
VI. Jméno remitenta.....	30
VII. Datum a místo vystavení	31
VIII. Podpis výstavce.....	31
2. Přijetí směňky cizí	32
Oddíl II. Směňka vlastní.....	35
KAPITOLA 4. PŘEVOD SMĚNEK.....	37
1. Indosace.....	37
I. Funkce indosamentu.....	37
II. Forma a druhy indosamentu.....	40
2. Blankotradice.....	44
3. Cese	44
KAPITOLA 5. INSTITUTY CHARAKTERISTICKÉ PRO SMĚNKY	45
1. Blankosměňka	46
2. Instituty posilující postavení věřitele.....	48
3. Placení	51
4. Placení pro čest.....	53
5. Postihová práva	54
6. Protestace.....	56
7. Námitky směnečných dlužníků	57
ZÁVĚR	62
BIBLIOGRAFIE.....	63
RESUMÉ	70

Seznam zkratk:

BEA - Bill of Exchange Act 1882 (VB)

ECU - European Currency Unit

MMF-SDR - Zvláštní práva čerpání mezinárodního měnového fondu

InsZ - zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon ve znění pozdějších předpisů

ObchZ - zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů

ZCp - zákon č. 591/1992 Sb., zákon o cenných papírech ve znění pozdějších předpisů

ZDev - zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon ve znění pozdějších předpisů

ZSŠ - zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Cílem této práce je pojednat o institutu směnky a dalších institutech práva směnečného, které s ní souvisí tak úzce, že není možné je opomenout. Směnka je cenným papírem, a tudíž je nutné při její charakterizaci vyjít také z obecných poznatků o cenných papírech. Za stěžejní část této práce považuji výklad o náležitostech směnky cizí, která je také základem pro úpravu směnky vlastní. Dále se zabývám převodem směnek, z nichž je významná zejména indosace, protože právní úprava rubopisu v zákonu směnečném a šekovém má obecný charakter. Ze směnečných institutů jsem vybrala instituty, které podle mého názoru nejvíce zajímají směnečné věřitele a dlužníky. Důvodem jejich zájmu je buď nutnost vědět o existenci takového institutu, aby mohli posoudit platnost směnky (blankosměnka). Nebo jsou tyto instituty důležité pro jejich postavení. V krátkosti také pojednávám o směnečných vztazích, protože je zapotřebí mít na mysli, že k vydání platné směnky nestačí jen naplnit její obsah a formu, ale také závisí na osobách, které do směnečného vztahu vstupují. Při psaní této práce jsem vyšla nejen z doktríny, ale také jsem čerpala z bohaté judikatury, která dokresluje znění zákona.

Vzhledem k možnostem rozsahu práce jsem se v práci blíže nevěnovala obecným výkladům, jako např. historickému vývoji směnky nebo pramenům práva.

Kapitola 1. Charakteristika směnky jako cenného papíru

Směnka je bezpochyby cenným papírem (§ 1 odst. 1 ZCp). A proto je záhodno při její charakterizaci vyjít z obecných znaků cenných papírů. Ani cenné papíry ovšem nejsou v českém právu obecně definovány, protože zákon o cenných papírech obsahuje jen demonstrativní výčet cenných papírů. Devizový zákon vymezuje pojem cenných papírů¹, ale toto vymezení se používá pouze pro účely tohoto zákona.² Pro cenné papíry je charakteristická vazba práva na hmotný substrát (listina), kdy je právo s hmotným substrátem tak pevně spojeno, že může být uplatněno či převedeno pouze spolu s listinou. Základem je tedy listina, která nemusí být jen archem papíru, ale v podstatě může být z jakéhokoliv materiálu, na nějž se dá psát. Protože text listiny určuje, zda se jedná o některý z cenných papírů.³

Cenné papíry můžeme dělit podle řady **různých kritérií**. Tato dělení nám také pomohou při pochopení institutu směnky. Při dělení na základě mobility se směnka řadí mezi tzv. nezastupitelné cenné papíry, protože nesplňuje požadavky na zastupitelné cenné papíry stanovené v § 2 ZCp. Směnka je obchodovatelným cenným papírem, jelikož může být, a často také je, předmětem obchodování. Směnky ve formě na řad patří mezi cirkulační cenné papíry, protože převod rubopisem umožňuje snadný převod směnek.⁴ Směnka představuje závazek poskytnout plnění jejímu majiteli (a to plnění peněžité), a tudíž patří mezi obligační cenné papíry.⁵ Teprve vydáním směnky vznikají práva do ní vtělená, a tudíž se jedná o konstitutivní cenný papír. Tato práva jsou se směnkou spojena i po jejím vzniku a listina je nezbytná pro jejich převod či výkon, což je charakteristické pro tzv. dokonalé cenné papíry neboli skriptury.⁶ S tím souvisí i formálnost směnečných vztahů, jež se projevuje tak, že pouze text listiny určuje práva na směnce. Podle

---

¹ § 1 pís. e) ZDev : „cennými papíry jsou listiny nebo je nahrazující zápisy, s nimiž je spojeno právo účasti na majetku nebo právo na peněžní plnění“.

² DĚDIČ, J. in DĚDIČ, J. a kol. : Právo cenných papírů a kapitálového trhu. Praha: Prospektrum, 2000, s. 33.

³ KOTÁSEK, J. in KOTÁSEK, J., PIHERA, V., POKORNÁ, J., VÍTEK, J. : Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů. Praha: C. H. Beck 2009, s. 12-13.

⁴ Ibid., s. 58.

⁵ Ibid., s. 174.

⁶ Op. cit. sub. 2, s. 31.

judikatury⁷ je nutné při výkladu textu směnky vycházet pouze z jeho znění. Není možné zohlednit vůli stran při právním úkonu, jak stanoví § 35 odst.2 ObčZ, protože následující indosatáři musí mít možnost vyložit si právní úkon stejně, aniž by znali vůli stran. Důvod je jasný, indosatáři velmi často nebudou mít možnost seznámit se s vůli stran, jež strany projeví již při převodu směnky či dokonce již při jejím vydání. Ale právo vtělené do směnky s ní nezaniká, takže při ztrátě či zničení listiny je možné ji umořit. Jedná se tedy o cenný papír umořitelný.⁸

1. Abstraktnost směnky

Důležitým charakteristickým znakem směnek je, že jsou abstraktními cennými papíry. **Abstraktnost** spočívá v tom, že směnky neobsahují důvod svého vzniku, a ani nejsou na existenci jiných vztahů závislé, ačkoliv konkrétní ekonomické vztahy jsou samozřejmě důvodem jejich vzniku. Proto se také směnky řadí mezi individuální cenné papíry, které jsou vydávány z konkrétního důvodu.⁹ Uvedení tohoto důvodu na směnce může dokonce způsobit její neplatnost. Jedná se o situace, kdy tímto odkazem vytvoříme podmínku směnečného prohlášení, např. „zaplatíte na základě kupní smlouvy ze dne X“. Na druhou stranu vyjádření kauzy směnky pomocí vedlejší doložky nebude na škodu její platnosti, protože tyto doložky nejsou pro směnečné vztahy významné.¹⁰ Abstraktnost se projevuje i v postavení věřitele, který při uplatnění práv ze směnky prokazuje pouze to, že je majitelem směnky (tzv. nespornost). Důvod vzniku směnky už dokazovat nemusí. Takže tím, kdo musí nejen vznést námitky, ale také je prokázat, je dlužník.¹¹ Podle J. Kotáska se tento projev označuje jako pozitivní princip abstraktnosti. Negativní princip abstraktnosti spočívá v omezení možností dlužníka namítat kauzální námitky vůči věřiteli.¹² Ovšem příčinou vzniku směnečného vztahu je ujednání mezi osobou, jež činí směnečné úkony, jako je např. vydání či avalování směnky, a osobou v jejíž prospěch se

⁷ Usnesení Vrhenního soudu v Praze ze dne 3. 12. 1997 sp. zn.: 9 Cmo 240/97.

⁸ Op. cit. sub. 2, s. 50.

⁹ Op. cit. sub. 3, s. 174.

¹⁰ KOTÁSEK, J. : Směnka a její kauza. Právní rozhledy 1997, č. 12, s. 616.

¹¹ KOVAŘÍK, Z. : Směnka a šek v České republice. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 52.

¹² Op. cit. sub. 10, s. 616.

tak děje. Toto ujednání nazýváme **směnečnou smlouvou**, která patří do skupiny smluv nepojmenovaných, k jejímu uzavření dochází vždy, leckdy aniž by si to samy osoby uvědomovaly, s výjimkou případů, kdy je podpis na směnku vylákán, vynucen apod. Právní režim této smlouvy může podléhat občanskému ale i obchodnímu zákoníku, je zapotřebí zohlednit postavení stran smlouvy.¹³

2. Platební a zajišťovací směnky

A právě směnečná smlouva stanoví jakou funkci má směnka plnit, zda **platební či zajišťovací**. Cílem vystavení platební směnky je, aby při splatnosti směnky došlo k jejímu zaplacení, zatímco cílem zajišťovací směnky je, aby směnkou zajištěné plnění bylo poskytnuto. Platební směnky jsou buď tzv. pro solvendo nebo pro soluto. V prvním případě závazky ze směnky a příčinný závazek existují vedle sebe. Příčinný závazek zanikne, nejen když ho dlužník splní, ale také když dlužník splní závazek ze směnky. Opačně to ovšem neplatí. Dlužník se v takové situaci může snažit o zaplacení i směnečného závazku bránit námitkou nedluhu. V druhém případě existují závazky ze směnky vedle příčinného závazku jen do předání směnky věřiteli, kterým příčinný závazek zanikne. U zajišťovacích směnek existují závazky ze směnky a zajištěný závazek vedle sebe, ale možnost úspěšného uplatnění směnky je podmíněna splatnou pohledávkou, která nebyla splněna řádně a včas.¹⁴ Jakým způsobem v takovém případě věřitel vymáhá své nároky (zda ze směnky či ze zajištěné pohledávky), závisí pouze na jeho uvážení. Ani § 334 ObchZ tomu nebrání, protože se aplikuje pouze na směnky platební.¹⁵ V případě zajišťovacích směnek se dle ustálené judikatury¹⁶ jedná o nezávislé vztahy, takže jakékoli vzájemné působení na vznik, trvání či zánik nepřichází v úvahu. Tento vzájemný vztah se projevuje pouze možností dlužníka bránit se kauzálními námitkami, a tak odolávat nárokům z platné směnky. Dlužník se tedy může zaplacení

---

¹³ Op. cit. sub. 11, s. 55.

¹⁴ CHALUPA R. : Základy směnečného práva. Praha: Linde 2008, s. 240.

¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2002 sp. zn.: 25 Cdo 1839/2000.

¹⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2009 sp. zn.: 33 Cdo 1109/2008; Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 2002 sp. zn.: 29 Odo 252/2001 a další.

směnečného závazku ubránit jen, když prokáže, že se jednalo o směnku, která zajišťovala závazek, jež řádně splnil.¹⁷

3. Podoba směnky

Směnka je cenným papírem listinným, protože její **podoba** může být pouze listinná. Vyplývá to ze znění § 1 a § 75 čl. I. ZSS, které stanoví podstatné náležitosti směnky cizí a směnky vlastní a které se výslovně zmiňuje o listině.¹⁸ Důvodem je i nevhodnost zaknihované podoby vzhledem k potřebě vyznačování doložek na směnku, k němuž dochází samozřejmě i po jejím vydání.¹⁹ Je třeba si uvědomit, že listina neznamena pouze list papíru, ale může jí být jakýkoliv substrát, na než je možné zaznamenat směnku v písemné podobě.²⁰ Ačkoliv dnes se budou užívat jiné materiály než papír zcela výjimečně. Navíc se z praktických důvodů používají směnečné formuláře, které díky své předtištěné formě napomáhají doplnit všechny podstatné náležitosti a usnadňují tak situaci zejména osobám, které se ve směnečném právu příliš neorientují. Na druhou stranu i při vyplňování formuláře je nutné být pozorný, protože formuláře někdy obsahují předtištěné i údaje, které si výstavce směnky představuje jinak, např. měnu směnečné sumy.²¹ Náležitosti směnky však musí být stanoveny určitě, jinak by to způsobilo neplatnost směnky (konkrétní příklady uvádím níže v částech o náležitostech směnek). Ke směnečným formulářům se váže judikatura, jež bývá v praxi s nadsázkou označována jako „rámečkové judikáty“. Konkrétně se jedná o rozsudek Vrchního soudu v Praze²², který stanovil, že rámeček umístěný na listinu může znamenat, že údaje v něm napsané nejsou součástí směnky, ale musí to být zřejmé z kontextu listiny, jinak tento účinek nemá. Pozdější rozsudek²³ se zabýval situací, kdy byl celý text směnky dán do rámečku, z čehož bylo usuzováno, že pouze tento text je směnkou. Soud dal tomuto

¹⁷ Op. cit. sub. 11, s. 57.

¹⁸ Op. cit. sub. 14, s. 33.

¹⁹ Op. cit. sub. 11, s. 20.

²⁰ KOTÁSEK, J. : Úvod do směnečného práva. Brno: Masarykova univerzita 2002, s. 34.

²¹ KOTÁSEK J. : Směnečné právo, komentář k čl.I Zákona směnečného a šekového. Praha: Prospektrum 2006, s. 17-18.

²² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1998 sp. zn.: 5 Cmo 780/97.

²³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 11. 2001 sp.zn.: 13 Cmo 6/2000.

názoru za pravdu, když rozhodl, že text napsaný mimo rámeček je nutno považovat za ujednání mezi stranami, ale ne za směnku samotnou.

4. Forma cenných papírů

Vlastník cenného papíru je věřitelem vůči dlužníkovi, ale také vůči výstavci cenného papíru. A z tohoto důvodu je důležité, jakým způsobem je možné převést vlastnictví k cennému papíru. Podle převoditelnosti rozlišujeme **3 formy cenných papírů** (§ 3 odst. 1 ZCp). Za prvé, cenné papíry na doručitele, na nichž není uvedeno jméno věřitele, a tak je k plnění oprávněn každý, kdo předloží cenný papír. Tento typ cenných papírů se převádí prostou tradicí (§ 17 odst.1 ZCp). Druhou formu představují cenné papíry na jméno, na nichž je uvedeno jméno věřitele, a k jejichž převodu dochází cessí, tedy převodem práv a povinností na základě písemné dohody (§ 19 odst. 1 ZCp). A třetí formou jsou cenné papíry na řad, na nichž musí být uvedeno jméno oprávněné osoby. Tyto cenné papíry se převádí také tradicí, ale pouze na základě indosamentu, jímž oprávněný stanoví, že chce převést svá oprávnění na jinou osobu (§ 18 odst.1 ZCp). Zde považuji za vhodné pozastavit se u názvosloví forem cenných papírů. Zákon o cenných papírech zavedl terminologii, kterou jsem výše popsala. Zatímco v té době již některé zvláštní zákony používaly názvy speciální. Konkrétně „akcie na majitele“ a „cenné papíry na jméno převoditelné rubopisem“. Tyto termíny byly matoucí, a tak došlo k novelizaci a přijetí § 3 odst. 2, 3 ZCp²⁴, které situaci vysvětlují.²⁵ Přesto zůstává teoretickou otázkou, zda jsou pouze tři formy cenných papírů a teprve použitím výkladového pravidla ve zmíněném paragrafu se dobereme skutečné formy např. akcie na jméno. Toto stanovisko zastávají J. Pauly²⁶ a také I. Štenglová²⁷. Jiný názor zastávají I.

---

²⁴ § 3 odst. 2, 3 ZCp: „(2) Pokud právní předpis označuje cenný papír jako cenný papír na majitele, vztahují se na tento cenný papír ustanovení tohoto zákona upravující cenné papíry na doručitele. (3) Pokud právní předpis označuje cenný papír jako cenný papír na jméno a současně umožňuje jeho převod rubopisem, vztahují se na tento cenný papír ustanovení tohoto zákona upravující cenné papíry na řad.“

²⁵ PAULY, J. : Komentář Jana Paulyho k zákonu o cenných papírech. Praha : Orac, 1998, s. 24.

²⁶ Ibid., s. 25.

²⁷ ŠTENGLOVÁ, I. in DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I. : Zákon o cenných papírech : komentář, Praha : Beck, 1997, s. 19.

Pelikánová²⁸ či P. Raban²⁹, kteří považují vyjádření „na majitele“ za rovnocenné pojmu „na doručitele“. Ani J. Pokorná neshledává důvod ke striktnímu výkladu a dochází k závěru, že akcie má dvě formy, a to na majitele, která odpovídá formě na doručitele dle zákona o cenných papírech, a formu na jméno, která odpovídá formě na řad dle zákona o cenných papírech.³⁰ V tomto případě se přikláním k názoru přísnějšímu, který nepřipouští tvrzení, že akcie má formu na majitele.

5. Forma směnky

Forma směnky cizí je upravena v § 1 odst. 6 čl. I. ZSŠ a forma směnky vlastní v § 75 odst. 5 čl. I. ZSŠ, jenž stanoví „jméno toho, komu či na jehož řad má být placeno“ jako jednu z podstatných náležitostí. K určení formy směnky použijeme §11 odst. 1 čl. I. ZSŠ, který říká, že každá směnka se dá převést rubopisem, i když není vystavena na řad. Takže směnky jsou cennými papíry na řad, i když tak samotná směnka nestanoví, neboli jedná se o tzv. zákonný ordrepapír. O směnku na jméno se jedná pouze, pokud je převod rubopisem vyloučen doložkou.³¹ K rektadoložkám, zákon uvádí pouze jeden příklad, a to doložku „nikoliv na řad“. Požadavkům rektadoložky nebude podle J. Kotáska vyhovovat škrtnutí předtištěných slov „na řad“, protože směnky jsou zákonnými ordrepapíry. J. Kotásek se pozastavuje i u případu, kdy směnka obsahuje formulaci „nikoli na řad“, ale doložka „na řad“, která byla předtištěna, nebyla přeškrtnuta. V takovéto situaci se nabízí dvě řešení. Prvním z nich je neplatnost směnky, a to z důvodu neurčitě stanovené formy. Druhým řešením je upřednostnění textu, který je napsaný rukou před textem předtištěným.³² Dnes máme k dispozici judikaturu³³, která se vyslovuje pro správnost prvního řešení, když za neplatnou prohlašuje směnku s doložkami „na řad I. banky“ a „nikoliv na její řad“. Směnka ovšem nemůže podle českého práva existovat ve formě na

²⁸ PELIKÁNOVÁ, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku. Díl 2: § 56-260. Praha: Linde, 1998, s. 616.

²⁹ RABAN, P.: Obchodní zákoník. Eurounion, 2002, s. 270.

³⁰ POKORNÁ, J. in op. cit. sub. 3, s. 104, nebo POKORNÁ, J. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kolektiv: Obchodní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 701.

³¹ CHALUPA, R.: Směnka na jméno a směnka na doručitele. Právní rozhledy 1996, č. 10, s. 443.

³² KOTÁSEK, J.: Sporné varianty rektadoložek výstavce směnky z pohledu teorie a judikatury. Právní zpravodaj 2001, č. 2/1, s. 9-10.

³³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 2003 sp. zn.: 9 Cmo 342/2003.

doručitele. Ani v případě převodu pomocí tzv. blankoindosamentu, tedy indosamentu bez uvedení osoby indosatáře, nezměníme směnku na směnku na doručitele. Ačkoliv se směnka bude převádět prostou tradicí až do dopsání jména indosanta do blankoindosamentu a svým charakterem se bude blížit směnce na doručitele. Takováto směnka si zachová charakter směnky na řad.³⁴ Směnky na doručitele jsou podle zákona směnečného a šekového neplatné, jelikož jméno remitenta je jednou z podstatných náležitostí směnky (§ 2 odst. 1 čl. I. ZSŠ). Vrchní soud se zabýval případem, kdy na směnce bylo uvedeno jméno remitenta a k tomu připojena slova „nebo doručiteli“. Takovouto směnku prohlásil soud za absolutně neplatnou, a to z důvodu neurčitosti směnky podle § 37 odst. 1 ObčZ, protože výstavci by tak vznikala povinnost zaplatit směnku i doručiteli, tedy jakékoli osobě, která mu směnku předloží.³⁵ Opačný názor zastává R. Chalupa, který se domnívá, že by se v takovémto případě jednalo se o tzv. alternativní doložku, jež má pouze vyjádřit, že se jedná o směnku na řad, která může být blankoindosována, a proto považuje takovouto směnku za platnou. Pouze připojení obdobné doložky na rektasměnku by mělo za následek neplatnost, a to z důvodu, že rektasměnky nelze převádět blankoindosamentem.³⁶ J. Kotásek zastává názor, že rozhodnutí Vrchního soudu v Praze o neplatnosti směnek s doložkami “nebo doručiteli“ nebrání platnosti směnek s doložkou „nebo majiteli“. A to v případech, kdy má pojem „majitel“ označovat budoucího řádného nabyvatele směnky.³⁷ Směnka tedy musí obsahovat jméno remitenta. Výjimkou, kdy se neuvádí přímo jméno remitenta, je § 3 odst. 1 čl. I. ZSŠ, jež umožňuje vydat směnku na vlastní řad výstavce, ale i zde se nebude jednat o směnku na doručitele, jak vyplývá ze znění zákona.³⁸

---

³⁴ Op. cit. sub. 11, s. 132 .

³⁵ Op. cit. sub. 7.

³⁶ Op. cit. sub. 31, s. 446.

³⁷ Op. cit. sub. 21, s. 28.

³⁸ Op. cit. sub. 31, s. 445.

Kapitola 2. Směnečné vztahy

Ke vzniku směnečného vztahu je samozřejmě nutná směnka. Abychom mohli říci, že listina je směnkou, musí tato listina splňovat určité náležitosti (obsah a forma směnky), v opačném případě nebude platná. Jedná se o tzv. podstatné náležitosti, o nichž podrobně pojednávám v částech o směnce cizí a vlastní. Dále je zapotřebí podpisu zavázané osoby na směnce, aktivní směnečná způsobilost věřitele, pasivní způsobilost dlužníka a řádné nabytí směnky oprávněnou osobou.³⁹

Pokud se jedná o **aktivní směnečnou způsobilost**, ta upravuje, kdo je schopen se stát nositelem práv a povinností. Vzhledem k tomu, že zákon směnečný a šekový o této problematice mlčí, bude způsobilým věřitel, jež splňuje obecné podmínky způsobilosti mít práva a povinnosti. A proto je možné odkázat na obecné předpisy, které tuto způsobilost upravují.⁴⁰ V případě **pasivní způsobilosti** zákon směnečný a šekový odkazuje na obecnou způsobilost se zavazovat právními úkony (§ 1 čl.III. ZSŠ). U právnických osob a státu také postačí odkázat na obecnou úpravu. U fyzických osob je nutné se pozastavit. Rozsah této způsobilosti je vázán na rozumovou a volní vyspělost osob, s tím že úplné způsobilosti osoby obecně dosahují dosažením 18. roku věku. Vzhledem k vysoké formálnosti a důsledkům směnečných vztahů je pro pasivní směnečnou způsobilost nutno vyžadovat úplnou způsobilost k právním úkonům. Pokud tedy dojde k zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům, pozbývá osoba samozřejmě i pasivní způsobilost směnečnou. Soud by tak měl stanovit ve svém výroku.⁴¹

Oprávněnou osobou k nabytí směnky může být remitent, který se je prvním majitelem směnky. Jak jsem již uvedla, k nabytí práv ze směnky nestačí pouze vytvoření směnky (tedy doplnění všech náležitostí včetně uvedení jména remitenta, jak stanovila kreační teorie), ale je nezbytné, aby se směnka stala jeho vlastnictvím, a on tak mohl předložit směnku a požadovat její zaplacení. Postačí, když remitent nabude směnku

---

³⁹ Op. cit. sub. 11, s. 70.

⁴⁰ CHALUPA R. : Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. díl. Směnky. Praha: Linde 2008, s. 599.

⁴¹ Op. cit. sub. 11, s. 26-27.

i omylem, ale musí ji získat v dobré víře. Pokud mu ji například výstavce omylem pošle poštou, bude vše v pořádku, pokud by ji však remitent lstí vymámil např. od zaměstnance výstavce, oprávněným ze směnky by se nestal. Tyto zásady vychází z teorie vlastnického nabytí, která je u nás dnes nejvíce uznávána. Pro originární nabytí je nutno využít teorii, ale pro derivativní nabytí zákon výslovně zavádí fikci řádného majitele směnky a také stanoví meze této fikce spočívající v tom, že se majitel nesměl při nabývání provinít zlou vírou či hrubou nedbalostí (více viz kapitola věnovaná převodům směnky).⁴²

Směnečný vztah se, co do subjektů, může až do zaplacení směnky měnit. K těmto změnám dochází na základě speciálních ustanovení zákona směnečného a šekového, ale i obecných předpisů pro změny v osobách dlužníka a věřitele.⁴³ Smluvní **změna v osobě dlužníka** je možná na základě převzetí dluhu nebo přistoupení k závazku. Ani jedna z variant není v praxi příliš využívána. Důvodem je zbytečná komplikovanost oproti jiným variantám. Navíc převzetí dluhu, na rozdíl od obecné úpravy v občanském zákoníku, bude mít účinky jen mezi jeho účastníky.⁴⁴ Ke změně v osobě dlužníka může dojít z důvodu úmrtí dlužníka (nahradí ho jeho dědicové, kteří přijali dědictví, podle judikatury budou dědicové odpovídat pouze do výše nabytého dědictví, stejně jako za ostatní dluhy⁴⁵), zániku právnické osoby bez likvidace (nahradí ji nástupnická právnická osoba) a dostane-li se dlužník do úpadku.⁴⁶ K přechodu povinností dlužníka dochází také na základě smlouvy o prodeji podniku.⁴⁷ Ke **změně v osobě věřitele** dochází nejčastěji na základě převodu směnky - tedy indosací, blankotradicí, vyplněním balnkoindosamentu, cessí či podindosamentu. Dále na základě přechodu, tedy smrtí majitele směnky, zánikem právnické osoby, ale také úpadkem majitele směnky (směnka se stane součástí majetkové podstaty, jež spravuje insolvenční správce v rámci insolvenčního řízení). Ovšem i zaplacením směnky se může osoba stát věřitelem.⁴⁸

---

⁴² Op. cit. sub. 11, s. 71-72.

⁴³ Op. cit. sub. 11, s. 125.

⁴⁴ Op. cit. sub. 14, s. 168.

⁴⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 1998 sp. zn.: 9 Cmo 459/97.

⁴⁶ Op. cit. sub. 11, s. 126.

⁴⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 6. 1996 sp. zn.: 5 Cmo 505/95.

⁴⁸ Op. cit. sub. 14, s. 149.

Kapitola 3. Druhy směnek

V českém právu najdeme pouze dva druhy směnek, směnku cizí (neboli tratu) a směnku vlastní, oba druhy jsou upraveny v článku I. zákona směnečného a šekového. Narazíme na směnky, jejichž názvy evokují dojem, že se jedná o zvláštní druhy směnek. Tyto směnky jsou ovšem vždy buď směnkou cizí či vlastní, zároveň však mají určité vlastnosti, pro něž jsou označeny zvláštním jménem. Jedná se tedy čistě o praktické názvosloví, které nenajdeme v zákoně.⁴⁹ Příkladem jsou směnka komisionářská (směnka vystavená na cizí účet), rektasměnka (směnka na jméno) či vistasměnka (směnka se splatností na viděnou), které jsou vždy buď směnkou cizí či vlastní.

Oba druhy směnky jsou si podobné, o čemž svědčí, i § 77 odst. 1 ZSŠ, podle něhož se, pokud to neodporuje povaze směnky vlastní, použijí vyjmenovaná ustanovení zákona formulovaná pro směnku cizí i pro směnku vlastní. Rozdílnost spatřujeme v tom, že směnkou vlastní výstavce slibuje zaplatit určitou sumu peněz majiteli směnky v době, kdy je směnka splatná, a na místě určeném směnkou. Takže v tomto vztahu vystupují jen dvě osoby. Zatímco směnkou cizí výstavce přikazuje třetí osobě (směnečníku), aby zaplatila určitou sumu peněz majiteli směnky, opět při její splatnosti a na místě směnkou určeném. Cizí směnkou tedy vzniká vztah, jehož účastníky jsou obvykle tři osoby.⁵⁰ Výjimkou jsou případy redukce účastníků směnky cizí, k nimž více v části věnované náležitostem směnky cizí.

V praxi ovšem existují i případy tzv. **smíšených směnek**, které obsahují znaky jak směnky cizí tak směnky vlastní. Příkladem je směnka obsahující slib zaplatit a zároveň uvedení osoby směnečníka. Podle Z. Kovaříka se v tomto případě jedná o směnku vlastní, protože má všechny požadované náležitosti, a náležitost navíc není na vadu její platnosti. Výjimkou by byl případ, kdy by z obsahu směnky vyplýval úmysl vydat směnku cizí, pak by tato listina nebyla směnkou.⁵¹ Naopak R. Chalupa zastává názor, že současné použití prvků směnky vlastní a cizí způsobuje neplatnost směnky

---

⁴⁹ Op. cit. sub. 11, s. 60.

⁵⁰ Op. cit. sub. 14, s. 28.

⁵¹ Op. cit. sub. 11, s. 107-108.

vždy.⁵² Zde se přikláním k názoru Z. Kovaříka, jelikož neplatnost směnky se mi v toto případě zdá neúměrně přísná. A také z důvodu, že zákon směnečný a šekový ve většině případů ponechává směnku v platnosti.

Oddíl I. Směnka cizí

S praktickým využitím směnky cizí se setkáme v situacích, kdy má výstavce dluh vůči tomu, na jehož jméno či řad (remitent) směnku vydává, a zároveň má pohledávku vůči tomu, kdo má za směnku zaplatit (směnečník). Směnečník zaplatí přímo dlužníkovi výstavce, takže výstavce se vůbec nedostane do styku se zmíněnými penězi, čímž si celou platební situaci výrazně usnadní. Ovšem hlavní výhodou směnky cizí je, že výstavce může nakoupit od svého dlužníka, kterému vystaví směnku, bez toho aniž by měl požadovanou sumu peněz, čímž se mu otevřou dveře obchodům, aniž by pro ně musel mít kapitál.⁵³

1. Náležitosti směnky cizí

Zákon směnečný a šekový neobsahuje definici směnky cizí, ale pouze stanoví, co musí listina obsahovat, aby byla směnkou (§ 1 čl. I.). Náležitosti směnky dělíme na podstatné (obligatorní) zápisy, bez nichž směnka nemůže platně vzniknout; nepodstatné (fakultativní) zápisy, které nejsou k platnosti směnky nezbytné, ale používají se k modifikaci obsahu směnky (např. splatnost); a vedlejší zápisy, které neovlivňují obsah směnečných vztahů, ale mohou dotvářet práva související se směnkou. Vedlejší doložky napomáhají k orientaci ve vztazích souvisejících se směnkou např. tím, že upřesňují kauzu vzniku směnky.⁵⁴ Tzv. podmíněnými podstatnými náležitostmi jsou místo vystavení a místo splatnosti, které na směnce nemusí být uvedeny výslovně, pokud je možné použít fikci, se kterou zákon počítá (§ 2 odst. 1, 3 a 4 čl.I. ZSS). Pořadí jednotlivých náležitostí není závazné a v praxi také bývá různé, je ovšem třeba zachovat

---

⁵² Op. cit. sub. 14, s. 28.

⁵³ Op. cit. sub. 11, s. 59.

⁵⁴ KOVAŘÍK, Z. : Zákon směnečný a šekový: komentář. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 5-6.

vzájemný vztah některých z nich, jako např. příkazu a slova směnka v textu. Tvorba směnky je dokončena, když se doplní poslední podstatná náležitost, není relevantní, zda se končí podpisem výstavce (jak by se mohlo zdát logické), nebo doplněním jiné náležitosti.⁵⁵ V následující části práce se budu věnovat jednotlivým náležitostem směnky v pořadí, v jakém jsou uvedené v zákoně.

I. Slovo směnka

První podstatnou náležitostí je tzv. směnečná klauzule, která listinu prohlašuje za směnku.⁵⁶ Zákon vyžaduje, aby listina obsahovala **slovo směnka, které je vloženo do textu** směnky a napsané ve shodném jazyce jako zbylý text listiny (§ 2 odst. 1 ZSŠ v kombinaci s § 1 odst. 1 ZSŠ). Pokud se týče slova „směnka“, nepřipadají v úvahu synonyma pro směnku jako „trata“ nebo použití opisné formulace „směnečný úpis“ apod.⁵⁷ Jinak tomu bude v případě použití slovních složenin jako rektasměnka, solasměnka, primasměnka apod., které se použít mohou.⁵⁸ Jak jsem již uvedla výše, slovo směnka musí na text listiny logicky navazovat. Co se týče jazyka, tak ze znění zákona nevyplývá jen, že se musí jednat o shodný jazyk, jakým je napsána listina, ale také, že listina musí být napsána jediným jazykem. Co do výběru jazyka zákon neklade žádné požadavky, a tudíž si lze vybrat i jazyky exotické či mrtvé. Požadavek stejného jazyka však platí jen pro vydání směnky, další doložky již mohou být uvedeny i v jazycích odlišných. Vzhledem k cirkulaci směnky by nebylo praktické požadovat stejný jazyk pro všechny zápisy na směnce, ale povinnost použít jeden jazyk pro celou doložku platí pro všechny doložky.⁵⁹ Možností výskytu dvou jazyků již v při vydání směnky, aniž by to způsobilo její neplatnost je případ, kdy na téže listině bude text směnky v jednom jazyce a její překladu v jazyce jiném. Výstavce ovšem musí určit, která z jazykových verzí je směnečným textem, protože pouze tato část listiny bude směnkou. Nebude-li možné určit,

---

⁵⁵ Op. cit. sub. 11 s. 75.

⁵⁶ Op. cit. sub. 21, s. 19.

⁵⁷ Op. cit. sub. 11, s. 77.

⁵⁸ Op. cit. sub. 14, s. 37.

⁵⁹ Op. cit. sub. 54, s. 8.

kteřá verze je jen překlad, ani jedna z verzí nebude tvořit text směňky.⁶⁰ O obdobný případ se jedná v případě dvojjazyčných formulářů, které obsahují předtištěný formulář ve dvou jazycích a klient banky si může vybrat, kterou z jazykových verzí si vybere. Ta verze, do níž dopíše nezbytné údaje, se tak stává směňkou. Druhá jazyková verze nebude právně relevantní.⁶¹

II. Bezpodmínečný příkaz k zaplacení určité sumy peněz

Bezpodmínečný příkaz k zaplacení určité sumy peněz tvoří podstatu směnečného prohlášení směňky cizí. Zákon nestanoví formulaci tohoto příkazu, nejčastěji se vyskytující znění je „zaplatte“. Podle Z. Kovaříka je toto znění nejčastěji používáno i v praxi.⁶² R. Chalupa uvádí vícero příkladů, mezi platné platebních příkazy řadí formulace „raďte zaplatit“ nebo „laskavě vyplatte“. Za nepřípustné jsou považovány příkazy „za tuto směňku vydejte“, „za tuto směňku přenechejte“ či „touto směňkou zmocňuji k zaplacení“.⁶³ Bezpodmínečnost spočívá v zákazu jakýchkoli podmínek a je zákonem vyžadována pro všechny směnečné projevy. Charakter podmínky by měla i formulace příkazu zaplacení, v němž by se stanovilo, aby se při placení postupovalo podle smlouvy. Porušením tohoto zákazu bychom způsobili absolutní neplatnost směnečného projevu.⁶⁴

Směňkou může být vyžadováno pouze placení **určité sumy peněz**, a nikoliv jiné či další jednání. Neurčitě je podle R. Chalupy suma peněz stanovena např. pouhým odkazem na jiný závazek („tolik kolik pan X. dluží panu Y“), nebo odkazem na to, kolik určí majitel směňky nebo směnečník, ale i odkazem na ekvivalent sumy vyjádřené v cizí měně.⁶⁵ Aby byla suma určena jednoznačně, je nutné uvést pouze sumu jedinou. Ale i v opačném případě si zákon ví rady a pomocí zákonných fikcí dospívá k sumě jediné. V případě uvedení jiné směnečné sumy číselně a jiné slovně, se presumuje, že platným

⁶⁰ Op. cit. sub. 11, s. 76.

⁶¹ Op. cit. sub. 21, s. 21.

⁶² Op. cit. sub. 11, s. 77.

⁶³ Op. cit. sub. 14, s. 38.

⁶⁴ Op. cit. sub. 21, s. 22.

⁶⁵ Op. cit. sub. 40, s. 12.

údajem je suma vyjádřená slovy (§ 6 odst. 1 čl. I. ZSŠ). Je-li uvedeno více směnečných sum stejným způsobem, stanoví zákon tzv. redukci směnečných částek, takže jedinou relevantní sumou se stává suma nejmenší (§ 6 odst. 2 čl. I. ZSŠ). Redukce směnečných částek se aplikuje i v případě, že jsou úroky stanoveny jinak než procentuálně, důsledkem toho je vznik závazku zaplatit pouze sumu ve výši úroků. K tomu je třeba dodat, že možnost stanovit **úroky**, naše úprava připouští tzv. úrokovou doložku pouze u směnek, jejichž splatnost je na viděnou či na určitý čas po viděné. V ostatních případech platí tato doložka za nenapsanou, čímž nutí výstavce, aby si vypočetl úroky a zahrnul je do směnečného penízu, který je uveden na směnce. Důvodem je, že výstavce předem ví den splatnosti, a tudíž si může úroky vypočítat. Pro případ, že není stanoveno, od kdy běží úrok, zákon stanoví podpůrně v § 5 odst. 3 čl. I. ZSŠ, že se použije datum vystavení směnky.⁶⁶ Směnečný peníz musí být uveden v jakékoli platné měně. Bez uvedení měny by se jednalo o absolutně neplatnou směnku. O platnou měnu se logicky jedná, když je měna zákonným platidlem některého státu, mezi něž se dnes bezpochyby počítá i euro. K rozdělení Československa došlo k 1.1.1993, a tudíž by od tohoto data neměla být platnou měnou československá koruna. K měnové odluce ovšem došlo až k datu 8.2.1993 (Nařízení vlády ČR č. 61/1993 Sb.), a proto jsou směnky vydané v Kčs do tohoto data platné, zatímco směnky datované pozdějším datem jsou absolutně neplatné.⁶⁷ Toto je podpořeno i judikaturou.⁶⁸ Pokud se jedná o měny, které slouží jako účetní jednotky, např. „EMS-ECU“ či „MMF-SDR“, nepanuje jednotný názor. Směnky se sumou v těchto měnách jsou podle některých názorů považovány za neplatné, protože tyto měny není možné používat jako běžné oběživo, a tudíž nejsou považovány za platné měny. Opačné stanovisko je zdůvodňováno možností překlenout tento problém interpretací, a to za použití pravidla, že pokud nelze směnečný peníz vyplatit v uvedené měně, protože v místě placení není oběživem, bude vyplacena v tuzemské měně místa placení (§ 41

---

⁶⁶ Op. cit. sub. 11, s. 82.

⁶⁷ Op. cit. sub. 54, s. 9-10

⁶⁸ Rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 29. 4. 1994 sp. zn.: 5 Cm 51/94 a rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 6. 1995 sp. zn.: 5 Cmo 527/94.

odst. 1 čl. I. ZSŠ).⁶⁹ Podle mého názoru je vhodné využít všech možností interpretace, které zákon stanoví, abychom zachovali směnkou v platnosti. A proto bych se přiklonila k výkladu druhému, až na případy, kdy je na směnce použita doložka o efektivním placení v cizí měně, kde sama směnka tento výklad vylučuje. V případě ECU byl tento problém vyřešen legislativou Evropské unie.⁷⁰ Při zavedení eura se stanovilo přechodné období, kdy platily i národní měny, takže směnky v národních měnách byly platné; dnes by je ovšem bylo nutné zaplatit v eurech. Směnky vydané po skončení tohoto období v markách či jiné již neexistující národní měně by nebyly platné ze stejných důvodů jako směnky obsahující sumu v Kčs.⁷¹

III. Jméno směnečníka

Uvedení **jména směnečníka** (§ 1 odst. 3 čl. I. ZSŠ), tedy osoby, která má platit, od sebe odlišuje směnkou cizí a vlastní. Zákon vyžaduje uvedení jména osoby, čímž nepřímou zakazuje jinou identifikaci osoby v postavení směnečníka (totéž platí pro remitenta). Takže označení směnečníka opisným způsobem jako „Prezident ČR“ či „moje teta z Příbrami“ učiní směnkou neplatnou, ačkoliv je na základě tohoto údaje možné určit konkrétní osobu, a tak se dobrat i jejího jména.⁷² Zákon více nestanoví, a z judikatury vyplývá, že je nutné osobu označit dostatečně určitě, aby mohla být identifikována. Takže pokud to nezpůsobí problém určit směnečníka, není třeba uvádět úplné jméno osoby, tak jak je zapsána v obchodním rejstříku.⁷³ Dokonce ani uvedení neexistující osoby jako směnečníka nevede k neplatnosti směnkou, takováto směnkou by pouze postrádala hlavního dlužníka.⁷⁴ Pokud by se ovšem dalo z označení směnečníka vyčíst, že se jedná o osobu, která být směnečníkem nemůže, způsobilo by to její neplatnost.⁷⁵ Český zákon výslovně nestanoví možnost uvést více směnečníků. Z jazykového výkladu

⁶⁹ Op. cit. sub. 11, s. 79-80.

⁷⁰ Nařízení Rady Evropského společenství č. 1103/97, článek 2 stanoví, že závazky vyjádřené v ECU jsou od 1.1.1999 považovány za vyjádřené v euru.

⁷¹ Op. cit. sub. 11, s. 80, podrobněji k měně ECU Cf: Op. cit. sub. 53, s. 11-12.

⁷² Op. cit. sub. 39, s. 13.

⁷³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 1995 sp. zn.: 5 Cmo 387/94.

⁷⁴ Op. cit. sub. 21, s. 24.

⁷⁵ Op. cit. sub. 40, s. 13.

ustanovení § 1 odst. 3 čl.I. ZSŠ („jméno“) by se dalo vyvodit, že zákon směnečný a šekový tuto možnost nepřipouští. Na druhou stranu při použití logického výkladu, konkrétně argumentu a *minori ad majus* dospějeme k závěru opačnému, protože stačí-li k platnosti směnky uvedení jména směnečníka, uvedení více osob není na škodu. Z. Kovařík uvádí, že více směnečníků na směnce nezpůsobuje její neplatnost, ale musí se jednat o směnečníky zavázané společně a nerozdílně.⁷⁶ R. Chalupa podmiňuje platnost směnky nejen kumulativností směnečníků, ale i způsobem splatnosti. Protože lhůtní vistasměnky by se při akceptaci v různé dny staly také splatné v různé dny, a to, jak bude dále podrobněji rozebráno, přípustné není.⁷⁷ Podle mého názoru je z praktických hledisek připuštění více směnečníků žádoucí, a to z důvodu větší pravděpodobnosti přijetí a zaplacení směnky.

Na druhou stranu § 3 čl. I. ZSŠ výslovně dovoluje, aby měl **směnečný vztah pouze dva účastníky** místo obvyklých tří různých osob, která mají postavení výstavce, remitenta a směnečníka. K zúžení počtu účastníků dochází tím, že jedna osoba bude zároveň ve dvou pozicích. Konkrétně zákon dovoluje směnky, kdy je výstavce zároveň směnečníkem (tzv. **zastřená směnka vlastní**) nebo zároveň remitentem (tzv. **směnka cizí na vlastní řad výstavce**). K zúžení pouze na jednoho účastníka by došlo, pokud bychom spojili dohromady směnky na vlastní řad výstavce a zastřenou směnku vlastní. Ohledně takovéto směnky u nás nepanoval jednotný názor. Podle Z. Kovaříka se jedná o neplatnou směnku, a tento argument podporuje mimo jiné judikaturou.⁷⁸ Směnku s jedním účastníkem prohlásil soud za neplatnou, protože takováto směnka v sobě obsahuje i směnku na řad směnečníka (směnečník a remitent jsou totožné osoby), která je nepřípustná. Mezi argumenty Z. Kovaříka patří právě nelogičnost směnky na řad směnečníka, protože si lze těžko představit, jak někdo platí sám sobě.⁷⁹ Pro neplatnost směnky s jedním účastníkem svědčí i další judikatura.⁸⁰ Opačný názor, který ve svých

⁷⁶Op. cit. sub. 54, s. 12.

⁷⁷ Op. cit. sub. 40, s. 26.

⁷⁸ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1995 sp. zn.: 5 Cmo 699/94.

⁷⁹ KOVAŘÍK, Z. : Vybrané problémy judikatury ve věcech směnečných. Právní rozhledy 1998, č.6, s. 139.

⁸⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 3. 1998 sp. zn.: 5 Cmo 417/97.

starších pracích zastával R. Chalupa⁸¹, je dnes názorem menšinovým. Směnka s jedním účastníkem je považována za neplatnou i J. Kotáskem⁸² a v novějších publikacích R. Chalupou.⁸³ Zde popsána nelogičnost směnek, která vzniká, když na směnce figuruje jedna osoba v postavení směnečníka a zároveň remitenta, by se dala překlenout výkladem, kterým se dovozuje, že úspěšné uplatnění takovéto směnky přichází v úvahu až po převodu směnky z remitenta na jinou osobu.⁸⁴ Díky tomu bychom mohli za platné považovat i směnky s jedním účastníkem.

IV. Splatnost

Další náležitostí je **údaj splatnosti**, který určuje, kdy se závazky ze směnky stanou splatnými. Jak jsem již výše zmínila, tento údaj nemusí být na směnce vyznačen, protože zákon zakládá fikci, že takové směnky jsou směnkami na viděnou (§ 2 odst. 2 čl. I. ZSŠ). Zákon dovoluje, aby směnka upravila svoji splatnost čtyřmi způsoby: na viděnou, určitý čas po vidění, v určité pevné lhůtě běžící od vystavení směnky, či v určitý den (§ 33 odst. 1 čl. I. ZSŠ). Tento výčet možností splatnosti je taxativní, protože jiná určení splatnosti jsou prohlášena za neplatná přímo zákonem (§ 33 odst. 2 čl. I. ZSŠ). Splatnost určená nedovoleným způsobem způsobuje neplatnost směnky, protože tento nedostatek nemůže být napraven zmíněnou fikcí, jelikož ta má za úkol pouze nahradit neprojevenou vůli výstavce.⁸⁵

K jednotlivým druhům splatnosti. První možností je splatnost na viděnou, v tomto případě se jedná o tzv. **vistasměnky**, poznáme je podle doložek typu „splatná na viděnou“ či „při předložení“.⁸⁶ Z judikatury⁸⁷ víme, že i použití označení „vista směnka“

---

⁸¹ CHALUPA, R.: Snížení počtu účastníků základního směnečného vztahu. Právní rozhledy 1997, č. 1, s. 7, nebo CHALUPA, R. : Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. díl. Směnky, Praha: Linde 1996, s. 57.

⁸² Op. cit. sub. 21, s. 40.

⁸³ Op. cit. sub. 40, s. 51.

⁸⁴ Toto řešení najdeme v britské úpravě. Viz SMOUT, D. A. L. : Chalmers on Bills of Exchange: A Digest of the Law of Bills of exchange, Promissory Notes, Cheques and Negotiable Securities, s. 19.

⁸⁵ Op. cit. sub. 54, s. 25.

⁸⁶ Op. cit. sub. 21, s. 141.

⁸⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 1998 sp. zn.: 5 Cmo 584/96.

ve směnečném prohlášení výstavcem je dostačující k tomu, aby takováto směnka byla splatná na viděnou. Určení splatnosti vistasměnky je na vůli jejího majitele, protože on rozhodne o jejím předložení k placení, při němž se stává směnka okamžitě splatnou. Ovšem i majitel směnky je ve svém rozhodnutí omezen, a to lhůtou k prezentaci směnky. Pokud vistasměnka neurčí sama lhůtu, do níž je třeba směnku předložit, užije se § 34 odst. 1 čl. I. ZSŠ, jež podpůrně stanoví lhůtu v délce jednoho roku. Tím se zabraňuje předložení takovýchto směnek za nepřiměřenou dobu. Důvodem této úpravy je, že taková situace by byla náročná pro dlužníka, který musí mít u sebe připravenou sumu peněz rovnající se směnečné sumě. Zákon dovoluje výstavci stanovit lhůtu odlišnou, takže záleží na něm, jakou lhůtu uzná za přiměřenou. Pokud výstavce nevyužije své právo stanovit datum, od kterého počne lhůta k prezentaci plynout, poběží tato lhůta od data vystavení směnky. Lhůta k předložení směnky může být zkrácena i indosanty.⁸⁸ Dle mého názoru je toto ustanovení velmi užitečné v praxi, když je zapotřebí čas na získání financí k úhradě takové směnky.

Druhou možnost splatnosti představují tzv. **lhůtní vistasměnky**, jejichž splatnost je dána lhůtou, která začne běžet od data přijetí či protestace směnky. Směnka je splatná v poslední den této lhůty. Výhodou tohoto typu splatnosti je, že dává dlužníkům čas se připravit na placení.⁸⁹ Kdy majitel předloží směnku k přijetí je na jeho vůli, ale tato jeho volnost je omezena podobně jako tomu je u vistasměnek. Směnka musí být předložena k přijetí buď v zákonné lhůtě, tedy do jednoho roku od vystavení směnky, nebo ve lhůtě zkrácené či prodloužené výstavcem, nebo lhůtě zkrácené indosanty (§ 23 čl. I. ZSŠ). Určit okamžik, od kterého začíná běžet lhůta splatnosti, je složitější, než se na první pohled zdá. Celkem mohou nastat čtyři případy. Za prvé, směnka je akceptována, takže pro nás důležitým okamžikem je datum akceptace. Za druhé, dojde k odmítnutí akceptace, takže důležitým se stává datum protestace pro nepřijetí. Za třetí, dojde k akceptaci, ale ta není datována. Pak je třeba zřídit protest určující datum nedatovaného přijetí. Za čtvrté, bude-li opomenuta protestace v situaci, kdy došlo k nedatovanému

---

⁸⁸ Op. cit. sub. 54, s. 120-121.

⁸⁹ Op. cit. sub. 21, s. 142.

přijetí. Pak je okamžikem, od kterého poběží lhůta splatnosti, poslední den lhůty k prezentaci směnky.⁹⁰ V tomto případě ovšem poběží lhůta splatnosti pouze vůči příjemci, zatímco práva majitele směnky vůči všem nepřímým dlužníkům zaniknou z důvodu opomenutí protestace. A to i v případě doložky „bez protestace“, protože ta se neaplikuje na protest nedatovaného přijetí.⁹¹ Lhůta splatnosti může být vyjádřena v letech, měsících i dnech. Lhůtou již nepřipustnou bude lhůta v řádu hodin. Zákon obsahuje jen typy splatnosti, které umožňují s určitostí stanovit splatnost směnky. V případě lhůty počítané v hodinách by to neplatilo. Směnky se k přijetí i k placení mohou předkládat jen v zákonem stanoveném čase (9:00-18:00), takže pokud by byla směnka s lhůtou čtyři hodiny předložena v 16:00, dnem splatnosti by byl následující pracovní den. Pokud by byla směnka předložena již v 10:00, splatnou by se stala již v 14:00 dne předložení. Tato neurčitost je tedy důvodem, proč je jako minimální přípustnou lhůtou splatnosti jeden den.⁹²

Pokud je splatnost stanovena lhůtou od data vystavení, mluvíme o tzv. **datosměnkách**. Podle J. Kotáska se s tímto typem splatnosti v praxi příliš nesetkáme, protože datum splatnosti datosměnek je od vydání směnky známé, a tudíž je jednodušší zvolit typ fixních směnek, u nichž není nutné se vypořádávat s vypočítáváním lhůty.⁹³ Tato lhůta musí být ze stejných důvodů jako u lhůtních vistasměnek minimálně jeden den, maximální délka ovšem stanovena není. Mezi příklady takovéto splatnosti patří „splatno za tři dny“. Pozor si je třeba dát na formulaci, protože „splatno do tří dnů“ by již způsobilo neplatnost směnky z důvodu neurčitosti splatnosti.⁹⁴

V případě splatnosti v určitý den, mluvíme o tzv. **směnkách denních či fixních**, a proto musí být den splatnosti stanoven na jeden konkrétní den. Směnky stanovící splatnost na více dnů by byly neplatné.⁹⁵ Konkrétní den se dá stanovit různým způsobem, nejčastější variantou je stanovení dne kalendářním datem, tedy stanovení

---

⁹⁰ Op. cit. sub. 40, s. 296.

⁹¹ Op. cit. sub. 54, s. 122-123.

⁹² Op. cit. sub. 54, s. 117.

⁹³ Op. cit. sub. 21, s. 142.

⁹⁴ Op. cit. sub. 54, s. 117-118.

⁹⁵ Op. cit. sub. 11, s. 92.

roku, měsíce a dne. Zde je podle J. Kotáska třeba neopomenout specifikovat i rok letopočtu, ačkoliv v běžném životě tak často nečiníme. Náš zákon totiž, na rozdíl od dřívější úpravy (zákon č. 1/1928 Sb.), nepočítá s fikcí, že v takovém případě se použije den, který splňuje požadavky jeho označení a který nejdříve následuje po datu vydání směnky. A tudíž by tato neurčitost způsobila neplatnost směnky.⁹⁶ Tento názor sdílí i Z. Kovařík⁹⁷ a R. Chalupa⁹⁸. Můžeme použít i opisného stanovení konkrétního dne např. pomocí jednodenního svátku („Na sv. Štěpána 2009“), nebo jako zítra či pozítří, apod.⁹⁹ Podle judikatury¹⁰⁰ je i směnka se splatností v konkrétní hodinu neplatná, protože zákon takovou možnost splatnosti nepřipouští.

Neplatné jsou směnky, které obsahují splatnost, jež se nedá začlenit pod § 33 čl. I. ZSŠ. Sem patří splatnost v určitém termínu (od - do), do určitého termínu (-do), směnky splátkové i tzv. tržní směnky, které stanovily splatnost v průběhu určité akce.¹⁰¹ V případě směnky stanovené do určitého termínu, judikatura stanoví, že neplatnou je nejen směnka neurčující konkrétní den (např. do 7.2.2009), ale i směnka určující konkrétní den, v případě omezení její splatnosti do určité hodiny (např. splatná dne 7.2.2009 do 20:00 hod.).¹⁰² Dále sem zařadíme směnky se splatností v nemožném termínu (např. včera či v neexistující datum), splatností uvedenou neurčitě (např. uvedení dvou splatností alternativně), neomezenou splatností či splatností vázanou na jinou okolnost než je viděná či vydání směnky.¹⁰³ Ohledně platnosti směnek se splatností ve stejný den jako jejich vydání nepanuje jednotný názor. Podle J. Kotáska se většina teoretiků a také praxe kloní k neplatnosti takovýchto směnek.¹⁰⁴ Tento názor sdílí i Z. Kovařík, když argumentuje, že existuje možnost, aby byla směnka vydána dříve než je datována, a tak by remitent mohl směnku prezentovat během celého dne vydání (takto je odůvodňována platnost těchto směnek některými soudními rozhodnutími). Ale to, zda

⁹⁶ Op. cit. sub. 21, s. 142-143.

⁹⁷ Op. cit. sub. 54, s. 118.

⁹⁸ Op. cit. sub. 40, s. 278.

⁹⁹ Op. cit. sub. 40, s. 279.

¹⁰⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 6. 1998 sp. zn.: 5 Cmo 13/1997.

¹⁰¹ Op. cit. sub. 11, s. 96-97.

¹⁰² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 2. 1999 sp. zn.: 9 Cmo 504/98.

¹⁰³ Op. cit. sub. 40, s. 280-281.

¹⁰⁴ Op. cit. sub. 21, s. 143.

bude směnka vydána s předstihem, nemůžeme vědět jistě, a tak bude tato neurčitost důvodem její neplatnosti.¹⁰⁵ Ovšem Nejvyšší soud ČR zastává opačný názor, protože podle něho se den splatnosti shodný s dnem vystavení dá podřadit mezi možnosti splatnosti v § 33 čl. I ZSŠ, a tudíž není důvodu k neplatnosti takovéto směnky.¹⁰⁶

V. Místo splatnosti

Místo splatnosti, z něhož se dozvíme místo prezentace směnky k placení a místo následného placení, je podmíněnou podstatnou náležitostí. Zákon stanoví, že při neuvedení jiného místa placení se použije fikce, že tímto místem je místo uvedené u směnečníka (§ 2 odst. 3 čl. I. ZSŠ). Platební místo na směnce vyznačí její výstavce a je v zásadě neměnné. Ke změně vyznačení platebního místa na směnce může dojít různými způsoby, např. škrtnutím původního údaje či jeho odstraněním apod. Zákon (§ 69 čl. I. ZSŠ) ovšem stanoví, že takováto změna je na účastníky vztahu podepsané na směnce před změnou neúčinná. Jinak tomu ovšem bude u podepsaných osob po změně, tyto osoby budou zavázané podle změněné směnky. Výjimkou by byl případ, kdy by se osoby podepsané na původní směnce podepsaly i na změněnou směnce, pak by se pro ně změnilo účinné platební místo.¹⁰⁷

Je několik možností, jak určit platební místo. První možností je, že ho stanovíme výslovně, tedy uvedením určitého existujícího místa, ve které je možné směnce prezentovat.¹⁰⁸ O neplatnou směnce by se jednalo, když by bylo místo placení stanoveno neurčitě např. Slovensko (hranicí určitelnosti je uvedení obce či města, kde má být placeno¹⁰⁹), neurčitě bude i uvedení dvou míst např. „Praha nebo Bratislava“.¹¹⁰ Druhou možností je odkázání na jiné místo na směnce uvedené např. místo vystavení

---

¹⁰⁵ Op. cit. sub. 54, s. 119.

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2007 sp. zn.: 29 Odo 1047/2005.

¹⁰⁷ KOVAŘÍK Z. : Platební místo lokalizované k jejímu majiteli. Právní rozhledy 2007, č.8, s. 284.

¹⁰⁸ Op. cit. sub. 40, s. 16.

¹⁰⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 1997 sp. zn.: 5 Cmo 551/96.

¹¹⁰ Op. cit. sub. 54, s. 14.

směnky.¹¹¹ Z judikatury vyplývá, že odkaz v podobě uvedení jména osoby v kolonce „místo placení“ není dostatečně určitý. Z takového znění by se daly jako místo placení vyvodit provozovna či firma uvedené osoby, ovšem pouze v případě, že by u nich bylo i uvedeno, kde je najdeme. I v tomto případě se nedá použít zákonná fikce, jelikož je zřejmé, že místo placení mělo být určeno jinak, a takováto směnka bude neplatná.¹¹² Odkaz na sídlo či bydliště osoby figurující na směnce, pokud tam není i toto místo výslovně uvedeno, nestačí.¹¹³ Výjimkou je určení místa placení jako bydliště či sídlo směnečníka, pro nějž zákon stanoví fikci, že jeho bydlištěm či sídlem je místo uvedené na směnce, i když to tak ve skutečnosti není.¹¹⁴ Směnka tedy nemůže být splatná v sídle remitenta, věřitele, majitele apod., a to z důvodu automatických změn místa placení, čímž se údaj místa placení stává neurčitým. Podle Z. Kovaříka by to bylo možné, pokud by byla do části pro místo placení vepsána kromě údaje „v sídle remitenta“ i jeho adresa, čímž by došlo k dostatečně určité lokalizaci. Judikatura¹¹⁵ se ubírala přísnější cestou a i takovéto směnky prohlašovala za neplatné.¹¹⁶ Později se ovšem objevila judikatura, která nadále není tak přísná. Rozsudkem Vrchního soudu v Praze¹¹⁷ byla za platnou označena směnka, která uvádí jako platební místo pouze „sídlo remitenta“, pokud je remitent na směnce specifikován adresou, která je výslovně označena za sídlo remitenta. Nejvyšší soud svými dvěma rozsudky¹¹⁸ stanovil, že směnka s platebním místem „sídlo věřitele“ je platná, pokud je toto sídlo na směnce určitě vyznačeno. A to díky fikci, že tímto věřitelem je remitent, i když byla směnka již převedena na jiného majitele. Z. Kovařík tento postup ostře kritizuje, protože Nejvyšší soud ČR používá fikci, kterou zákon směnečný a šekový nezná, a tudíž většina osob, které přijdou se směnkou do styku, si pod platebním místem takové směnky představí místo jiné než to u remitenta. Nový majitel se při pohledu na směnku bude domnívat, že je směnka splatná u něho (on je přece

---

¹¹¹ Op. cit. sub. 40, s. 15.

¹¹² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 11. 2003 sp.z.: 5 Cmo 346/2003.

¹¹³ Op. cit. sub. 11, s. 88.

¹¹⁴ Op. cit. sub. 54, s. 26.

¹¹⁵ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 10. 2006 sp. zn.: 5 Cmo 343/2006.

¹¹⁶ Op. cit. sub. 105, s. 286.

¹¹⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 4. 2007 sp. zn.: 12 Cmo 347/2006.

¹¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2005 sp. zn.: 29 Odo 1053/2004 a rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2006 sp. zn.: 29 Odo 232/2006.

věřitel!).¹¹⁹ Nesouhlas s názorem Nejvyššího soudu ohledně platnosti takovýchto směnek vyjádřil i Vrchní soud v Praze.¹²⁰ Třetí možností, jak se určí místo placení je výše zmíněná fikce, která použije pouze, pokud není místo placení stanoveno jinak, tedy ani tzv. domicilem (specifikován níže).¹²¹ Tato fikce by mohla být podle mého názoru propracovanější. Inspirací nám mohou být zahraniční úpravy. Britská úprava považuje za místo placení místo uvedené na směnce u směnečníka nebo u akceptora. Pokud toto místo na směnce není uvedeno, pak je směnku možné prezentovat v místě podnikání směnečníka nebo akceptora. Neznáme-li ani místo podnikání můžeme k prezentaci dojít v sídle či bydlišti směnečníka či akceptora.¹²² Při použití takovéto fikce bychom se vyhnuly neplatnosti směnek, které neuvádí výslovně místo placení, ani nespecifikují směnečníka místně.

Čtvrtým způsobem určení místa placení je tzv. domicil. **Domicilovaná (umístěná) směnka je** splatná u třetí osoby, tedy osoby odlišné od směnečníka. Domicilát nevstupuje do směnečného vztahu, pouze jedná jménem dlužníka, takže v případě nezaplacení směnky domicilátem se věřitel musí obrátit na dlužníka. Domicilátem bývá z praktických důvodů banka věřitele.¹²³ Díky bankám se dá směnka zaplatit i bezhotovostně, protože banky provádí platby jen účetně. V této funkci Z. Kovařík spatřuje hlavní účel domicilátu.¹²⁴ Pokud směnka obsahuje pouze domicil, pak je nutné, aby údaj kromě jména osoby obsahoval i místo, kde se tato osoba nachází např. „Banka a.s., Praha 1“. Pokud obsahuje směnka i údaj o místě placení, pak se tyto údaje nesmí rozcházet a domicil je vlastně pouze specifikací osoby, u které je směnka splatná. Příkladem je místo placení „splatno v Brně“ a domicilát „Banka a.s.“.¹²⁵ V případě

---

¹¹⁹ Op. cit. sub. 105, s. 287-288; na tento článek navazoval článek KOVAŘÍK, Z.: Krátká poznámka k údaji místa placení, Právní rozhledy 2008, č.2, v němž se autor vrací k judikátu Nejvyššího soudu ČR, protože ho pobouřilo uveřejnění takto nekvalitní judikatury.

¹²⁰ Op. cit. sub. 115.

¹²¹ Op. cit. sub. 54, s. 25.

¹²² § 45 odst. 4 BEA.

¹²³ Op. cit. sub. 21, s. 43-44.

¹²⁴ Op. cit. sub. 54, s. 33.

¹²⁵ Op. cit. sub. 11, s. 123.

rozdílného platebního místa a domicilu není podle judikatury¹²⁶ možné směnku řádně předložit, a tudíž se jedná o směnku neplatnou. V těchto případech byl autorem domicilátu výstavce, ale toto právo může náležet i směnečníkovi (§ 27 odst. 1 čl. I. ZSŠ). Směnečník, jež akceptuje směnku, může specifikovat místo placení, pokud nebylo za toto místo určeno jeho bydliště a zároveň nebyl domicilát označen již výstavcem.¹²⁷ Oprávnění specifikace platebního místa je směnečníkovi, který akceptuje směnku, dáno, i když je tímto místem směnečnickovo bydliště. K této specifikaci dochází stanovením adresy v prohlášení o přijetí směnky. Tento institut se nazývá „platebnou“, „výplatnou“ nebo také „nevlastní domicilát“.¹²⁸

VI. Jméno remitenta

Co se týče uvedení **jména remitenta** jako další náležitosti, směnka musí obsahovat údaj o osobě remitenta. Podle judikatury¹²⁹ ovšem postačí i uvedení osoby smyšlené či neexistující, aniž by to bylo na škodu platnosti směnky. Problém nastává až při legitimaci, kvůli níž by mělo být označení remitenta nejen správné, ale také co nejpřesnější. Neplatnou by ovšem byla směnka, z níž by se dalo jednoznačně vyčíst, že uvedená osoba nemůže být remitentem, např. z důvodu nedostatku právní subjektivity uvedeného remitenta.¹³⁰ O pluralitě remitentů zákon směnečný a šekový mlčí, a proto je třeba hledat řešení v doktríně. Z. Kovařík uvádí, že je možná, ale nestanoví více detailů.¹³¹ Také R. Chalupa připouští pluralitu remitentů, ovšem pouze těch v poměru kumulativním.¹³² Rozsudek Vrchního soudu v Praze výslovně připouští pluralitu remitentů, navíc dodává, že pluralita účastníků je možná vždy, pokud z logiky směnečných vztahů nevyplývá opak (např. u domiciláta).¹³³

¹²⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1999 sp. zn.: 9 Cmo 160/99.

¹²⁷ Op. cit. sub. 40, s. 57.

¹²⁸ Op. cit. sub. 21, s. 126.

¹²⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 1997 sp. zn.: 5 Cmo 40/96.

¹³⁰ Op. cit. sub. 40, s. 19.

¹³¹ Op. cit. sub. 54, s. 15.

¹³² Op. cit. sub. 40, s. 28.

¹³³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1996 sp. zn.: 5 Cmo 466/95.

VII. Datum a místo vystavení

Datum vystavení také řadíme mezi podstatné náležitosti směnky. Toto datum je důležité pro počítání lhůt. Směnka nemusí obsahovat pravdivé datum vystavení, ale toto datum musí být možné. Příkladem nemožného data vystavení je datum dřívější než datu splatnosti nebo datum, kterého se výstavce nedožil.¹³⁴ Na rozdíl od splatnosti je přípustné, aby toto datum bylo určeno konkrétním časovým údajem. Tato konkretizace totiž může být významná např. pro ujasnění, zda má osoba oprávnění k vydání směnky, když tato směnka byla vydána v tentýž den, kdy toto oprávnění nabylo.¹³⁵

Místo vystavení patří na základě § 2 odst. 4 čl. I. ZSŠ mezi tzv. podmíněné náležitosti směnky, protože zákon určuje podpůrné místo vystavení, kterým je místo uvedené u výstavce směnky. Pokud ovšem bude na směnce scházet podpůrné místo vystavení, nebude se jednat o směnku.¹³⁶ Místo vystavení je důležité pro určení právního režimu směnky s cizím prvkem. Toto místo může být stanoveno i uvedením místa v textu směnky, pokud bude z formulace textu jasné, že tím je zamýšleno určit místo vystavení. Ohledně určitosti údaje místa vystavení, možnosti a existence tohoto místa a konkrétnosti jeho určení platí totéž jako u místa placení.¹³⁷

VIII. Podpis výstavce

Podpis výstavce je také podstatnou náležitostí směnky a obvykle se nachází v pravém spodním rohu směnky, ačkoliv ho můžeme najít i jinde na směnce, aniž by to mělo vliv na platnost směnky. Ale je nutné, aby všechny podstatné náležitosti ve formě doložek byly kryty jeho podpisem, protože doložka, která není kryta podpisem výstavce,

---

¹³⁴ Op. cit. sub. 54, s. 16.

¹³⁵ Op. cit. sub. 21, s. 30.

¹³⁶ Op. cit. sub. 11, s. 90.

¹³⁷ Op. cit. sub. 40, s. 22-24.

jako by na směnce nebyla. A to by způsobilo neplatnost směnky.¹³⁸ K podpisům na směnce. Je nutné, aby se jednalo o vlastnoruční podpis výstavce. Směnečné právo nedovoluje náhražku vlastnoručního podpisu ve formě dohodnutých kódů nebo číslovaných razítek či použití tzv. faksimilky, čili razítka zobrazujícího, jak se přibližně osoba podepisuje. Takto vytvořené podpisy nejsou přípustné, protože ustanovení § 40 odst. 3 ObčZ je připouští pouze, je-li takový způsob podepisování obvyklý. Tento podpis je dostačující, i když není čitelný, a tím pádem ani přesně neurčuje výstavce. V praxi by takováto směnka nebyla praktická, a proto se obvykle výstavce charakterizuje bližšími údaji.¹³⁹ Pokud by ovšem nepřipustnost jiných než vlastnoručních podpisů platila bez výjimky, pak by to znamenalo, že osoby, které tohoto podpisu nejsou schopny např. z důvodu negramotnosti, nemoci, tělesnému postižení apod., se nemohou směnečně zavazovat. A proto, na rozdíl od starší úpravy, najdeme výjimky stanovené v § 2 čl.III. ZSŠ, který jako platný podpis uznává křížky a jiné znaky, pokud jsou ve formě notářského zápisu. Toto ustanovení myslí i na osoby, které jsou schopny psát, ale jsou slepé, hluché či hluchoněmé, protože i jejich podpis musí být ověřen notářským zápisem. Obě části podpisu, tedy znak a jeho ověření nebo podpis a jeho ověření, musí být součástí směnky.¹⁴⁰ Co se týká materiálu, není žádné pravidlo, takže i podpis obyčejnou tužkou by byl uznán, ale z důvodu možného zneužití není doporučován.¹⁴¹

2. Přijetí směnky cizí

Charakteristickým institutem pro směnku cizí je **přijetí čili akceptace**, jež je významná pro postavení směnečníka, protože až přijetím se směnečník stává zavázanou osobou ze směnky (od této chvíle je příjemcem), do té doby nemá jakoukoli povinnost směnku platit, což bylo potvrzeno i judikaturou.¹⁴² K přijetí se používá doložky „přijato“ či doložky obdobného významu, která se vyznačí na směnku. Kromě toho i samotný

---

¹³⁸ Op. cit. sub. 11, s. 86.

¹³⁹ Op. cit. sub. 21, s. 31.

¹⁴⁰ Op. cit. sub. 11, s. 35-36.

¹⁴¹ Op. cit. sub. 54, s. 17.

¹⁴² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 1. 2001 sp. zn.: 9 Cmo 204/2000.

podpis na líci směnky je platným akceptem (§ 25 čl. I. ZSŠ). Stejně jako jiné směnečné úkony musí být akceptace bezpodmínečná, jinak se bude jednat o odmítnutí směnky. Zákon ovšem připouští omezení přijetí na menší směnečnou sumu, zde se jedná o tzv. **dílčí akcept.**, a také tzv. **modifikovaný akcept**, kdy se jedná o akcept, který se odchyluje od obsahu směnky, ale nečiní ho podmíněným. Tento akcept zavazuje příjemce v tom znění, v jakém akcept vyznačil na směnce, např. uvedení jiného data splatnosti apod. Ovšem i modifikovaný akcept je zákonem prohlášen za odmítnutí přijetí směnky, takže majitel směnky si v takové situaci může vybrat, zda využije, co mu nabízí akceptant, nebo zda bude protestovat pro odmítnutí přijetí.¹⁴³ Přijetím, jak bylo výše řečeno, se akceptant stává přímým dlužníkem, čímž se posiluje postavení majitele směnky, protože jeho práva vůči akceptantovi na rozdíl od práv vůči nepřímým dlužníkům nezanikají ani v případě, že majitel směnku nepředloží k placení a nedá ji protestovat. I postavení nepřímých dlužníků se přijetím vylepšuje, protože majitel směnky se na ně nebude moci obrátit až do splatnosti této směnky.¹⁴⁴ Ovšem je na majiteli směnky, zda směnku předloží k akceptaci nebo nikoliv (§ 21 čl. I. ZSŠ). Výjimkou jsou situace, kdy je prezentace směnky nutná k zachování jeho práv, což může stanovit nejen výstavce, ale i indosanti (§ 22 odst. 1 a 4 čl. I. ZSŠ). U lhůtní vistasměnky je nutná prezentace z logiky věci, jak bylo vysvětleno u tohoto druhu splatnosti. Na druhou stranu výstavce může prezentaci směnky zakázat. Výjimkou, kdy tak učinit nemůže jsou situace, kdy je z logiky věci prezentace směnky nutná (§ 22 odst. 2 čl. I. ZSŠ). Důsledkem tohoto zákazu ovšem není nemožnost přeložení směnky k přijetí, ani nemožnost akceptace takové směnky, protože i takováto směnka může být platně akceptována. Důsledkem je, že ani v případě, že bude odmítnuto přijetí nebo k němu prostě nedojde, nebude možný postih pro nepřijetí. Výstavce může zakázat předložení směnky k přijetí pouze do určitého data. Účinky tohoto dočasného zákazu jsou obdobné jako v předešlém případě.¹⁴⁵ Dočasný zákaz prezentace směnky má své praktické využití. Představme si situaci, kdy obchodník A koupí materiál od B a zaplatí mu směnkou. Pan C, který si

---

¹⁴³ Op. cit. sub. 21, s. 124- 125.

¹⁴⁴ Op. cit. sub. 40, s. 246-247.

¹⁴⁵ Op. cit. sub. 21, s. 117.

objednal od obchodníka A výrobky, které mají být vyrobeny ze zmíněného materiálu, se s ním dohodne, že směnku zaplatí. Obchodník A tedy vystaví směnku pro B, s tím že směnečníkem bude C, který ovšem do dodání výrobků nemá důvod takovou směnku akceptovat. Dále je nutné směnku předložit pouze v pracovních dnech, a to v hodinách od 9 do 18, protože se aplikuje ustanovení § 85 čl. I. ZSŠ týkající se protestů. Praxe obecně aplikuje toto ustanovení, aby byla jistota, kdy se dá směnka předložit. Druhým možným řešením by bylo v pracovních hodinách konkrétního směnečníka, to by ovšem znamenalo různost těchto hodin, která není žádoucí.¹⁴⁶

Předložit směnku k přijetí může kdokoli, kdo ji má v detenci, tedy i ten, kdo ji drží neoprávněně. Přijmout směnku může pouze směnečník, jež je na směnce uveden.¹⁴⁷ Zákon směnečný a šekový neobsahuje výslovnou úpravu způsobů předložení směnky, ale dovozuje se, že je možné směnku předložit osobně, prostřednictvím zmocněnce či poštou. Ovšem pokud majitel směnky nemá k dispozici více stejnopisů či nemá její opis, nelze mu zaslání poštou doporučit, protože tak riskuje zničení směnky a ztrátu svých práv.¹⁴⁸ Zákon upravuje i místo přijetí, kterým je bydliště směnečníka. Bydlištěm směnečníka je místo vyznačené na směnce, a to i kdyby to neodpovídalo skutečnosti. Pokud by tam byla vyznačena pouze obec, místem přijetí by bylo místo podnikání směnečníka. Teprve když tento údaj chybí na směnce úplně nebo směnečník nepodniká v obci uvedené na směnce, bude tímto místem skutečné bydliště či sídlo směnečníka. Ovšem ani jiná místa nejsou vyloučena, pokud je to dohodnuto se směnečníkem.¹⁴⁹

Dalším institutem užívaným jen pro směnky cizí je **přijetí pro čest**, které je druhem směnečné intervence. Cílem směnečné intervence je pomoci dlužníkovi z prekérní situace, protože jinak by proti němu bylo možné vykonat postihová práva před splatností směnky. Vždy se tedy může jednat pouze o postihového dlužníka, kterého označujeme jako poctěného. Okruh osob, které mohou takto zasáhnout, je také omezen,

---

¹⁴⁶ Op. cit. sub. 11, s. 159.

¹⁴⁷ Op. cit. sub. 54, s. 91.

¹⁴⁸ Op. cit. sub. 40, s. 202.

¹⁴⁹ Op. cit. sub. 21, s. 114-115.

protože jsou z něho vyloučeny osoby v postavení příjemce směnky cizí, výstavce směnky vlastní a jejich rukojmích.¹⁵⁰ Přijetí pro čest je možné za splnění dvou podmínek. První podmínkou je, že je možné vykonat tzv. sekuritní postih. O situacích, kdy je to možné, je pojednáno v části věnované směnečnému postihu v kapitole 5. Druhou podmínkou je, že se nejedná o tzv. nepřijatelnou směnku, protože u té je postih pro nepřijetí vyloučen.¹⁵¹ Sám dlužník může na směnce uvést osobu, na kterou je nutné se v nouzi obrátit, pak se jedná o tzv. **volané přijetí pro čest**. Ovšem pro postup majitele směnky je rozhodující, zda tato osoba má přijmout směnku v platebním místě či jinde. V prvním případě se majitel může obrátit na postihového dlužníka, až když se předloží směnku k přijetí příjemci pro čest. I odmítnutí přijetí touto osobou hraje svoji roli, protože teprve protestací tohoto odmítnutí si majitel zachovává postihová práva vůči poctěnému. V druhém případě je na majiteli směnky, zda se na příjemce pro čest obrátí či nikoliv. Osoba označená směnkou za příjemce pro čest není povinna směnku přijmout, pokud tak ovšem učiní, dostává se do stejné pozice v jaké byl poctěný. Tedy na rozdíl od běžného příjemce se z něho může stát pouze nepřímý dlužník.¹⁵² Pro **nevolané přijetí pro čest**, kdy se jako příjemce nabízí osoba na směnce neuvedená, platí, že není povinností majitele využít možnosti přijetí touto osobou a nic mu nebrání rovnou se obrátit na postihového dlužníka. Pokud ovšem využije tohoto přijetí pro čest, nastává stejná situace jako u volaného přijetí, tedy majitel získává postihová práva vůči příjemci, který tímto závazkem z postihových práv vyváže poctěného a jeho nástupce.¹⁵³

Oddíl II. Směnka vlastní

Druhým druhem směnky je **směnka vlastní**, jež je upravena v druhé části článku I. ZSŠ. Zákon stejně jako u směnky cizí neobsahuje definici směnky vlastní, ale pouze výčet náležitostí (§ 75 čl. I. ZSŠ). Tento výčet je shodný jako u směnky cizí,

---

¹⁵⁰ Op. cit. sub. 3, s. 217.

¹⁵¹ Op. cit. sub. 40, s. 418.

¹⁵² Op. cit. sub. 21, s. 197-198.

¹⁵³ Op. cit. sub. 54, s. 173.

s rozdílem v uvedení jména směnečníka a také v tom, že místo příkazu zaplatit, směnka obsahuje slib zaplatit. Tyto rozdíly vyplývají z logiky vztahu, jež vznikne na základě směnky vlastní, protože v tomto vztahu figurují jen hlavní dlužník (výstavce) a věřitel (remitent).

Důležitým ustanovením je § 77 čl.I. ZSŠ, jež vyjmenovává ustanovení směnky cizí, která jsou aplikovatelná i pro směnku vlastní, pokud to neodporuje její povaze, jinými slovy je nezbytné tato ustanovení přizpůsobit směnce vlastní, je-li to nutné. Např. kde zákon mluví o příjemci směnky cizí, je nutné si představit výstavce směnky vlastní. Pokud ve výčtu některé ustanovení uvedené není, nelze ho použít ani per analogiam.¹⁵⁴

K jednotlivým náležitostem. U shodných náležitostí se směnkou cizí si dovolím odkázat na výklad výše. Zde se budu věnovat pouze odlišnostem. Nejvýraznějším rozdílem je požadavek bezpodmínečného slibu zaplatit místo bezpodmínečného příkazu zaplatit. Tento slib může být formulován různě např. „zaplatím“ či „zavazuji se, že zaplatím“.¹⁵⁵ Judikatura¹⁵⁶ benevolentně připustila i znění, ve kterém o sobě výstavce hovoří ve třetí osobě jednotného čísla („výstavce zaplatí“). Výstavce slibuje, že sám zaplatí, a tudíž se zavazuje jako přímý dlužník. Směnečník zde vůbec nefiguruje, takže směnečný vztah má pouze dva účastníky, a to bez výjimek. Zúžení počtu účastníků směnky cizí totiž upravuje § 3 čl. I. ZSŠ, který není zahrnut do výčtu ustanovení, která je možné aplikovat na směnku cizí.¹⁵⁷ Rozdílu si všimneme i u místa placení, pro směnku vlastní je zákonným místem placení místo vystavení. I sem se promítá postavení výstavce jako hlavního dlužníka. Ovšem ani místo vystavení nemusí být na směnce uvedeno, a to díky fikci v § 76 odst. 4 čl. I. ZSŠ, která shodně jako pro směnku cizí za toto místo prohlašuje místo uvedené u výstavce. Pokud by se na takovou směnku výstavce pouze podepsal, aniž by stanovil svoji adresu, bude se jednat o směnku neplatnou, protože by chyběly dvě náležitosti směnky, a to místo vystavení a místo placení.¹⁵⁸

---

¹⁵⁴ Op. cit. sub. 11, s. 109-110.

¹⁵⁵ Op. cit. sub. 54, s. 202.

¹⁵⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2009 sp. zn.: 29 Cdo 1331/2008.

¹⁵⁷ Op. cit. sub. 21, s. 238.

¹⁵⁸ Op. cit. sub. 54, s. 205.

Kapitola 4. Převod směnek

1. Indosace

Prvním způsobem převodu směnečných práv je **indosace**, tedy rubopis a předání směnky, což je jediný možný způsob převodu směnky na řad. To vyplývá i z judikatury Vrchního soudu v Praze¹⁵⁹, jež rozhodl, že pouhou dohodou o postoupení pohledávky nedochází k převodu směnky na řad, nýbrž je nutná i indosace. Také Nejvyšší soud ČR se vyjádřil k této problematice, když ve svém rozsudku uvedl, že je nutno rozlišovat mezi přechodem práv jako např. na základě dědění, kde indosace není nutná, a převodem práv, kde je na základě § 18 ZCp rubopis nezbytný. Zákon směnečný a šekový nevyklučuje další způsoby změny v osobě majitele, takže by podle něho v úvahu přicházelo postoupení pohledávky podle občanského zákoníku. Ale § 18 ZCp, který je k občanskému zákoníku ve vztahu speciality, tuto variantu vylučuje.¹⁶⁰ Nový majitel směnky nabývá práv ze směnky originálně, takže získává veškerá práva obsažená ve směnce, ale nelze proti němu použít námitky, jež by dlužník měl vůči původnímu majiteli (opak platí u převodu cesí). Kromě zde popsané převodní funkce plní indosament i funkci legitimační, garanční a podle některých autorů i abstrakční.¹⁶¹

I. *Funkce indosamentu*

Legitimační funkci spatřujeme v tom, že k výkonu práv nestačí držení směnky, ale také je třeba, aby osoba, jež práva uplatňuje, byla shodná s osobou, která je na směnce uvedena jako majitel směnky. Pro legitimaci se používá tzv. nepřerušenosť řady indosamentů. Při nepřerušené řadě indosamentů bude zachována identita mezi osobami uvedenými jako remitent a první indosant, mezi indosatáři a po nich následujících indosantech, a nakonec i mezi posledním indosatářem a osobou uplatňující práva ze směnky. Pozor si je třeba dát na škrtnuté rubopisy, protože i omylem škrtnutý rubopis

¹⁵⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 10. 2002 sp.zn.: 9 Cmo 418/2002.

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 9. 2005 sp.zn.: 29 Odo 1114/2004.

¹⁶¹ Op. cit. sub. 21, s. 89.

bude považován za nenapsaný a může způsobit přerušení řady rubopisů. Je-li řada indosamentů přerušena, je nutné prokázat řádný přechod práv, např. majitel směnky zemře, jeho dědicové tedy budou muset prokázat, že mezera v řadě indosamentů vznikla z tohoto důvodu (rozhodnutí soudu); nebo v případě rozdělení právnických osob bude obdobná situace, tentokrát se využijí výpisy z obchodního rejstříku a další dokumenty jako společenské smlouvy. Další výjimkou nepřerušivosti řady indosamentů je blankoindosament, což je indosament, který neuvádí osobu indosatáře, takže legitimovaným majitelem bude kdokoli, kdo do něho dopíše své jméno.¹⁶² Není těžké si představit, že někdo najde blankoindosovanou směnku a dopíše na ni své jméno, ačkoliv směnku řádně nenabyl. Zákon proto omezuje fikci řádného majitele (§ 16 odst. 1 čl. I. ZSŠ) a stanoví případy, kdy musí být směnka vydána původnímu majiteli. Původní majitel musí prokázat nepoctivost „nového“ majitele nebo jeho hrubou nedbalost při nabývání směnky (§ 16 odst. 2 čl. I. ZSŠ). Nepoctivým majitelem bude ten, kdo směnku nabyl ve zlé víře, což zahrnuje nejen osoby, které směnky získaly nepoctivým způsobem či přinutily majitele směnky k podpisu, ale i toho, kdo směnku našel a byl si vědom, že směnka mu nenáleží, nebo toho, kdo se na nepoctivém nakládání se směnkou nepodílel, ale věděl o něm. Chráněn nebude ani poctivý majitelem, který se provinil hrubou nedbalostí při prověřování legitimace. Zde je ovšem třeba pamatovat na to, že majitel je povinen zkoumat směnku pouze formálně. Takže např. při zfalšování podpisu nemusí majitel nabýt podezření, takže se bude jednat o poctivého majitele směnky, kterého chrání fikce řádného majitele.¹⁶³ Tím je umožněno nabýt směnku i od nevlastníka, což má za důsledek snadnou obchodovatelnost směnek.¹⁶⁴

Garanční funkce spočívá v postavení indosantů, kteří se stávají nepřímými dlužníky a jsou odpovědní za přijetí a zaplacení, pokud tak neučiní přímý dlužník. Prostředkem, jak se této odpovědnosti domoci, je institut směnečného postihu. Čím více indosantů podepsalo směnku, tím se směnka stává pro věřitele jistější, protože zde

---

¹⁶² Op. cit. sub. 40, s 105-106.

¹⁶³ Op. cit. sub. 54, s. 68-69.

¹⁶⁴ Op. cit. sub. 40, s. 147.

existuje více nepřímých dlužníků, na nichž se dá vymáhat zaplacení směnky. Ovšem indosanti mají možnost vyloučit nebo omezit odpovědnost za přijetí a placení směnky.¹⁶⁵ K tomu se používá **exoneračního indosamentu** obsahujícího tzv. doložku úzkosti ve znění „sine obligo“ či „bez závazku“. Při vyloučení odpovědnosti jen za přijetí nebude možné vykonat postihová práva před splatností směnky, odmítne-li příjemce akceptovat směnku. Při vyloučení odpovědnosti za placení nelze uplatnit postihová práva vůbec. Indosant může omezit svou odpovědnost, co do výše sumy, jež je ochoten zaplatit.¹⁶⁶ Další omezení odpovědností indosanta představuje tzv. **rektaindosament** (§ 15 odst. 2 čl. I. ZSŠ) ve znění např. „nikoliv na řad pana X.“. Důsledkem takového indosamentu je pouze to, že indosant bude za přijetí a zaplacení odpovídat pouze panu X., nikoliv po něm následujícím majitelům směnky. Použitím tohoto indosamentu se tedy nezmění charakter směnky, tedy nevznikne rektasměnka, protože směnka může být nadále převáděna indosamentem. To je důsledkem pravidla, že charakter směnky může ovlivnit pouze výstavce.¹⁶⁷

Zastáncem **abstrakční funkce** indosamentu je R. Chalupa, který ji vidí ve změně formálně abstraktního vztahu dlužníka k indosatáři a jeho nástupcům na materiálně formální vztah.¹⁶⁸ Ani J. Kotásek se nebrání možnosti, aby indosament měl i čtvrtou funkci, která způsobuje vyloučení vlastních námitek dlužníka vůči věřiteli, které měl vůči výstavci a dalším majitelům. Ale zároveň se vyslovuje pro nepřipustnost označení této funkce indosamentu jako abstrakční, protože směnka je cenným papírem abstraktním od svého vzniku.¹⁶⁹ Podle Z. Kovaříka indosament nemá za následek vznik abstraktnosti směnky, protože ta je směnce vlastní od jejího vzniku. K posílení její abstraktnosti indosací dochází, ale ne ve všech případech. Dokonce existují i případy, kdy indosace způsobuje oslabení abstraktnosti směnky, např. když dlužník nedisponuje žádnou námitkou vůči remitentovi, který směnku převede na pana X, vůči

---

¹⁶⁵ Op. cit. sub. 21, s. 91.

¹⁶⁶ Op. cit. sub. 40, s. 144.

¹⁶⁷ Op. cit. sub. 21, s. 93-94.

¹⁶⁸ Op. cit. sub. 40, s. 161.

¹⁶⁹ Op. cit. sub. 21, s. 100.

kterému bude dlužník moci použít námitku vyplývající z jejich vzájemného vztahu. A proto zcela odmítá existenci této funkce indosamentu.¹⁷⁰

II. Forma a druhy indosamentu

Ze zákona (§ 13 čl. I. ZSŠ) vyplývá, že indosament může být mít plnou, nebo zkrácenou formu, kdy se jedná o tzv. blankoindosament. Plná forma indosamentu se skládá ze tří částí, a to převodní, kterou indosant vyjadřuje svůj úmysl směnku převést. Druhá část obsahuje specifikaci, na koho se směnka převádí - tedy indosatáře. A složkou poslední je samozřejmě podpis indosanta.¹⁷¹ Blankoindosament se ještě dělí na blankoindosament v užším a širším smyslu, v obou případech chybí určení indosatáře, pro blankoindosament v užším smyslu postačuje pouze podpis indosanta na rub směnky či přívěsek. V tomto případě je třeba upozornit na umístění blankoindosamentu v užším smyslu, které je možné pouze na rubu směnky či na přívěsku, a to z důvodu, aby nevznikaly pochybnosti o významu podpisu indosanta - pokud by se indosant podepsal na líc směnky, tento podpis by znamenal akceptaci směnky (§ 25 odst. 1 článku I. ZSŠ) nebo by zakládal rukojemství (§ 31 odst. 3 článku I. ZSŠ).¹⁷² Blankoindosamentem se na základě fikce obsažené v § 12 odst. 3 čl. I. ZSŠ stává i indosament znějící „na majitele“. Pokud se týče osoby indosatáře, tak tím může být jakákoli osoba, která má aktivní směnečnou způsobilost. Zákon výslovně připouští tzv. **zpětné rubopisy** tedy indosamenty, jimiž byla směnka převedena na osoby ze směnky již zavázané. V těchto případech ovšem nedochází k zániku směnečného závazku splynutím, protože tyto osoby, ačkoli se dostávají zároveň do pozice dlužníka a věřitele, mohou převést směnku dále.¹⁷³ I pro úpravu indosamentu platí zásada nepodmínečnosti, takže jakákoli podmínka platí ze zákona za nenapsanou (§ 12 odst. 1 čl. I ZSŠ). Zatímco v případě částečného převodu je zákon přísnější a stíhá takový indosament neplatností. **Dílčím indosamentem je**

---

¹⁷⁰ Op. cit. sub. 11, s. 141-142.

¹⁷¹ Op. cit. sub. 3, s. 223.

¹⁷² Op. cit. sub. 40, s. 128.

¹⁷³ Op. cit. sub. 54, s. 56-57.

indosament, kterým se převádí část směnečné sumy nebo kterým se převádí práva ze směny jen vůči některým dlužníkům.¹⁷⁴ Na druhou stranu, pokud by se převáděla celá směnečná suma na více indosatářů, pak by podle J. Kotáska nejednalo o dílčí indosament, a tudíž by tak byla směnka platně převedena. Platnou je také indosace části směnečné sumy, pokud již došlo k zániku části závazku a převáděný závazek se vztahuje k celému zbytku původní směnečné sumy.¹⁷⁵

Co se týče zvláštních druhů indosamentu, řadíme sem exonerační indosament a rektaindosament, o nichž bylo pojednáno výše, prokuraindosament, indosamenty zástavní, fiduciární, zpětný a simulovaný a také podindosament.

Prokuraindosamentem ve znění „in prokura“ či „k inkasu“ se prokuraindosatář zmocňuje, k tomu aby vykonal určitá směnečná práva. Takže prokuraindosatář sám nenabývá práv ze směny, tedy nestává se jejím novým vlastníkem, ale pouze může vykonal některá práva, mezi něž patří právo předložit směnku k placení, přijmout plnění ze směny či obstarat protestaci.¹⁷⁶ Jelikož prokuraindosatář není vlastníkem směny, nemůže ji převést na jinou osobu, ale zákon mu umožňuje, aby se nechal zastoupit při výkonu práv ze směny na základě prokuraindosamentu.(§ 18 odst. 1 poslední věta čl. I. ZSŠ). Pokud se prokuraindosatář pokusí směnku převést normálním indosamentem, tak by se mohlo jednat o prokuraindosament, ačkoliv u něho není takto uvedeno. Druhou variantou je, že by takový indosament byl neplatný. Z. Kovařík se přiklání k prvnímu řešení, a to z důvodu, že vzhledem ke znění zákona by každý, kdo dostane takovouto směnku do rukou, měl vědět, že k normálnímu indosamentu není prokuraindosatář oprávněn, a tudíž si vyložit běžný indosament jako prokuraindosament. Ačkoliv poznamenává, že i druhé řešení má své odůvodnění.¹⁷⁷ K prvnímu řešení se kloní i D. Matějka¹⁷⁸, R. Chalupa¹⁷⁹ nebo J.

---

¹⁷⁴ Op. cit. sub. 54, s. 59.

¹⁷⁵ Op. cit. sub. 21, s. 84.

¹⁷⁶ Op. cit. sub. 21, s. 105.

¹⁷⁷ Op. cit. sub. 11, s. 145.

¹⁷⁸ MATĚJKA, D. : Prokuraindosament (zmocňovací indosament). Právo a podnikání 2002, č. 6, s. 13.

¹⁷⁹ Op. cit. sub. 40, s. 179.

Kotásek, jež argumentuje také srovnáním se zahraničními úpravami.¹⁸⁰ Podle mého názoru by pro první řešení svědčila i výslovná úprava pro zástavní indosament, podle níž každý indosament zástavního indosatáře je zástavním indosamentem (§ 19 odst. 1 čl. I. ZSŠ). K výhodám prokuraindosamentu oproti zastoupení na základě plné moci patří to, že se vyznačuje přímo na směnku, což je přehledné a má za následek, že k jednání jménem prokuraindosanta není zapotřebí dalšího právního úkonu. Postačí prezentace směnky. Naopak k nevýhodám prokuraindosamentu bych zařadila to, že pokud je prokuraindosament v platnosti nemůže prokuraindosant sám vykonávat práva, jejichž výkonem pověřil prokuraindosatáře.¹⁸¹ K dalším odlišnostem prokuraindosamentu od plné moci patří to, že oprávnění z něho nezaniká smrtí prokuraindosanta; možnost prokuraindosatáře zmocnit další osobu k zastupování, aniž by bylo nutné získat souhlas zmocnitele; nebo možnost blankoprokuraindosamentu.¹⁸²

Pokud má směnka na řad plnit úlohu zástavy, je k tomu nutný **zástavní indosament** - ve znění „hodnota k zástavě“ či „hodnota k zajištění“ apod. (§ 19 odst. 1 čl. I. ZSŠ). Zástavní věřitel je zástavním indosatářem a je oprávněn k výkonu práv ze směnky, ale nemůže směnku převést na jinou osobu, protože jakýkoli jeho indosament bude mít pouze zmocňovací charakter. Ovšem pokud dlužník nesplní včas a řádně zajištěnou pohledávku má zástavní věřitel právo prodat směnku prostřednictvím obchodníka s cennými papíry. Pokud je směnka splatná dříve než zajištěná pohledávka, může zástavní indosatář inkasovat směnku nebo podat žalobu k soudu.¹⁸³

Rubopisem zákonem neupraveným je tzv. **fiduciární (důvěrnický) indosament**, který se používá, když osoby nechtějí, aby bylo ze směnky možné vyčíst jejich vztah jako je tomu u prokuraindosamentu nebo zástavního indosamentu, takže tento vztah upraví mimo směnku. Právě nemožnost vyčíst pravý obsah jejich vztahu způsobí, že fiduciární indosatář bude mít vůči třetím osobám postavení řádného majitele směnky. Tento instrument je tedy nutno použít pouze vůči osobám, kterým majitel

---

¹⁸⁰ Op. cit. sub. 21, s. 106.

¹⁸¹ Op. cit. sub. 178, s. 13

¹⁸² Op. cit. sub. 40, s. 178- 179.

¹⁸³ Op. cit. sub. 21, s. 108.

směnky maximálně důvěřuje, protože fiduciární indosatář by mohl snadno využít svého postavení na úkor majitele směnky.¹⁸⁴ K fiduciárním indosamentům řadíme inkasoindosament, jehož účelem je vyinkasování směnečné sumy, nebo zastřený zástavní indosament, který se používá k zastavení směnky. Ale najdeme i další důvody vzniku fiduciárních indosamentů jako např. eskont směnky.¹⁸⁵

Směnku je možné platně převést indosamentem i po splatnosti směnky (§ 20 odst. 1 čl. I. ZSŠ). Ovšem pokud k indosaci dojde až po podání protestu pro neplacení či uplynutí lhůty k protestu, bude se jednat o tzv. **podindosament**, který má účinky jako cese. Subindosatář tedy nabývá práva od subindosanta, který tím přestává být dlužníkem ze směnky, jedná se tu tedy o derivativní nabytí práv. Z tohoto pohledu je rozdíl, zda byl či nebyl podán protest. Pokud subindosant využil možnost protestace, převedl na subindosatáře práva nejen vůči přímému dlužníkovi, ale i dlužníkům nepřímým (postprotestační subindosament), v opačném případě došlo k převodu pouze práv vůči přímému dlužníkovi (tzv. postprejudiční subindosament).¹⁸⁶ Setkáme se s názorem, že doložka „bez protestu“ vylučuje použití § 20 čl. I. ZSŠ. Podle Z. Kovaříka je tento názor nesprávný, protože i v tomto případě je možné směnku protestovat. I zde určíme, zda se jedná o postprotestační či postprejudiční podindosament, na základě protestace a lhůty k ní.¹⁸⁷ Také J. Kotásek zastává názor že připojením doložky „bez protestu“ se situace nemění.¹⁸⁸ Problém nedatovaných indosamentů zákon směnečný a šekový vyřešil stanovením vyvratitelné domněnky, že nedatované indosamenty byly učiněny před protestací, takže je na tom, kdo se dovolává toho, že takováto indosace proběhla před protestací, aby to dokázal.¹⁸⁹

¹⁸⁴ Op. cit. sub. 178, s. 14.

¹⁸⁵ Op. cit. sub. 11, s. 152.

¹⁸⁶ Op. cit. sub. 21, s. 110.

¹⁸⁷ Op. cit. sub. 54, s. 89.

¹⁸⁸ Op. cit. sub. 21, s. 111.

¹⁸⁹ Op. cit. sub. 40, s. 198.

2. Blankotradice

Druhým způsobem převodu práv ze směnky je **blankotradice**. Zákon (§ 14 odst. 2 čl. I.) počítá se třemi možnostmi, jak se zachovat v případě blankoindosamentu, můžeme doplnit své jméno a stát se tak indosatářem; nebo můžeme směnku indosovat; nebo předat směnku bez indosace - tedy převést směnku blankotradicí, jež je jedním ze způsobů originárního nabytí práv ze směnky. Tento způsob převodu se shoduje s převodem rubopisem, co do funkcí transportní a legitimační, ovšem rozdíl najdeme ve funkci garanční, kterou blankotradice nesplňuje. Blankotradenti, kteří se nestali indosanty, nejsou majiteli směnky a ani se nemohou stát nepřímými dlužníky. Tyto osoby se na směnku nepodepsaly, a tudíž by bylo obtížné je zjistit, natož je učinit odpovědné.¹⁹⁰

3. Cese

Třetím způsobem převodu směnečných práv je **cese**, která je nutná pro převod směnky na jméno. Zákon směnečný a šekový neobsahuje speciální úpravu cese, a tudíž se použijí ustanovení občanského zákoníku o postoupení pohledávky (§ 524-530 ObčZ). Podle této úpravy je zapotřebí písemné dohody, na základě níž se cesionář stane věřitelem ze směnky. Ovšem vlastníkem směnky se stane až jejím předáním, které je také významné z hlediska legitimačního. Cese patří mezi derivativní nabytí práv a cesionář vstupuje do postavení cedenta, což se projevuje zachováním námitek dlužníka proti cesionáři, které měl proti cedentovi.¹⁹¹ Ustanovení § 527 ObčZ se zabývá odpovědností postupitele postupníkovi (tedy cedenta cesionáři). První odstavec tohoto ustanovení upravuje odpovědnost cedenta při úplatném převodu směnky. Druhý odstavec upravuje situaci odpovědnost cedenta za dobytnost pohledávky. Ke vzniku této odpovědnosti je zapotřebí nejen úplatného převodu, ale také písemné dohody, kterou se cedent k této odpovědnosti zaváže.

---

¹⁹⁰ Op. cit. sub. 40, s. 139.

¹⁹¹ Op. cit. sub. 11, s. 155-156.

Na závěr této části považuji za vhodné zmínit výhody a nevýhody jednotlivých způsobů převodu směnek. Neindosovatelnost směnek na jméno je jejich výhodou i nevýhodou, výhodná je pro dlužníka, který může uplatnit všechny mimosměnečné námitky vůči věřiteli, které by v případě indosování zanikly. Nevýhodná je pro věřitele, který v případě cese vstupuje do práv cedenta, a tudíž může být nemile překvapen obsahem práv. Cese znamená také komplikovanější převod směnky, a tudíž i její sníženou obchodovatelnost. Indosace směnek na řad je výhodná svou bezpečností, pomínu-li případ blankoindosace, o které je pojednáno níže. Na druhou stranu snižuje obchodovatelnost směnek. Nevýhodnou může být pro dlužníka, pokud měl proti původnímu dlužníkovi námitky, které ovšem nemůže použít proti novému majiteli.¹⁹² Blankoindosované směnky jsou snadno převoditelné, což zvyšuje jejich obchodovatelnost. Dokonce mají téměř shodný charakter jako směnky na doručitele.¹⁹³ Možnost nabýt směnku, aniž by se majitel musel stát indosatářem, je také výhodou pro věřitele ze směnky. Ovšem tato možnost nabýt směnku snadným způsobem je i nevýhodou této směnky, např. pokud dojde k její ztrátě či odcizení, blankoindosatář nebude mít možnost prokázání svých práv kvůli nezpochybnitelnosti postavení „nového“ blankoindosatáře.¹⁹⁴

Kapitola 5. Inštituty charakteristické pro směnky

Nejprve si přiblížíme situaci, kdy vzniku směnky předchází vydání blankolistiny. Osoby v pozici věřitele zajímá, zda bude směnka zaplacená, a tak i to, jak je možné posílit pravděpodobnost zaplacení směnky. Placení může předcházet předložením k akceptaci, o němž je pojednáno v části o směnce cizí, protože u směnky vlastní tento institut nepřichází v úvahu. Pokud směnku dlužník zaplatí, může tím získat postihová práva a v podstatě se dostat do pozice věřitele. Zda se tak stane či nikoliv závisí na jeho

---

¹⁹² Op. cit. sub. 31, s. 445.

¹⁹³ Op. cit. sub. 21, s. 84.

¹⁹⁴ Op. cit. sub. 31, s. 447.

postavení na směnce. Může se ovšem stát, že dlužník odmítne platit či akceptovat směnku, pak věřitel musí mít na paměti, že k zachování jeho práv vůči nepřímým dlužníkům je nutná protestace. Dlužníka naopak zajímá, jak se může bránit požadavku na zaplacení směnky. O zde zmíněných institutech je pojednáno níže.

1. Blankosměnka

Naše právní úprava počítá se situací, kdy je některá z náležitostí úmyslně opomenuta a doplňuje se na listinu později (do doplnění všech náležitostí směnky se nejedná o směnku ale o tzv. blankolistinu), tato listina se stává směnkou až doplněním poslední náležitosti. Tento institut se nazývá **blankosměnka** a je u nás uznáván, ačkoliv definici blankosměnky v zákonu směnečném a šekovém nenajdeme. Tato otázka je ponechána na judikaturu a doktrínu.¹⁹⁵ Zákon směnečný a šekový obsahuje pouze ustanovení, jež výslovně upravuje otázku možnosti námitek při vyplnění směnky, jež byla vydána neúplná, v rozporu s ujednáním k vyplnění (§ 10 čl. I. ZSŠ, toto ustanovení se na základě § 77 odst. 2 čl. I. ZSŠ použije i pro směnku vlastní). Zákon dovoluje námitky pouze proti majiteli směnky, který byl při nabývání směnky ve zlé víře nebo se dopustil hrubé nedbalosti, takže postavení výstavce je v tomto případě slabší než u jiných blankolistin.¹⁹⁶ Z tohoto ustanovení se dají dovodit základní znaky charakterizující blankosměnku. Ovšem vzhledem k neexistenci výslovné úpravy se s tímto institutem musely vypořádat i Nejvyšší soud České republiky¹⁹⁷ a Vrchní soud v Praze.¹⁹⁸ Mezi tyto znaky patří podpis osoby, která se tím stává vydavatelem blankosměnky. Touto osobou může vedle výstavce být příjemce a také směnečný rukojmí. Další podmínkou blankosměnky je, že z jejího textu vyplývá, že se z ní má stát směnka. K tomu postačuje, aby listina kromě podpisu obsahovala také slovo „směnka“, čehož se nejsnáze dosáhne použitím směnečného formuláře, který se jen podepíše. J. Kotásek zastává názor, že tato

¹⁹⁵ Op. cit. sub. 11, s. 110.

¹⁹⁶ KOVAŘÍK, Z. : Vznik, podstata a zánik práva vyplnit blankosměnku. Právní rozhledy 2007, č.1, s. 12.

¹⁹⁷ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2008 sp. zn.: 29 Odo 1407/2006, ve kterém soud charakterizoval blankosměnku, nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2008 sp. zn.: 29 Odo 1621/2006, ve kterém se soud uvedl, že nesprávné vyplnění blankosměnky nemá za následek neplatnost směnky.

¹⁹⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2001 sp. zn.: 5 Cmo 556/2000.

náležitost je splněna, i když se použije opisná formulace, ze které je jasné, že se má listina stát směnkou. Podepsaný prázdný list papíru tedy blankosměnkou nebude, ačkoliv pokud se osoba podepíše na čistý papír, bude těžko prokazovat, co na tento papír bylo dopsáno po jejím podpisu.¹⁹⁹ Třetím znakem blankosměnky je úmysl nevyplnit všechny náležitosti směnkou. Tento znak odlišuje blankosměnky od neplatných směnek, které byly nesprávně vyplněny omylem či v důsledky neznalosti platného práva.²⁰⁰ Za blankosměnku lze považovat i listinu, která obsahuje všechny podstatné náležitosti směnkou, ale úmyslem vydavatele je doplnit směnku o další náležitost a to i nepodstatnou. Ovšem takováto listina bude zároveň i směnkou, a to vůči osobám, které se s listinou setkaly, aniž by jim bylo známo, že vydavatel udělil vyplňovací právo k dopsání některé náležitosti, např. splatnosti. Pokud by se na takovouto listinu podepsal, vznikla by vůči němu platná směnka se splatností na viděnou.²⁰¹ Posledním znakem je udělení vyplňovacího práva prvnímu majiteli listiny. Toto právo vznikne na základě smlouvy, musí tedy být zvlášť uděleno, nestačí pouze nabýt neúplnou směnku. Co se týče formy udělení, ta není upravena, často se používá forma písemná (např. jako součást smlouvy), protože ústní forma s sebou přináší riziko, že v případě porušení ujednání o vyplnění se bude vydavateli těžko prokazovat obsah ujednání. Na druhou stranu k vzniku tohoto práva je zároveň nutné, aby blankosměnka byla vytvořena a předána osobě, která je oprávněna k jejímu vyplnění.²⁰² Vyplňovací právo není nutné a ani možné převádět samostatně, protože je k blankosměnce v akcesorickém vztahu a přechází spolu s ní. Toto právo náleží majiteli listiny nebo tomu, kdo listinu oprávněně drží, aniž by se stal jejím majitelem. např. správce dědictví. Tento akcesorický vztah má za následek, že v případě ztráty či zničení blankosměnky, dochází i k zániku vyplňovacího práva. K zániku tohoto práva dochází i z důvodů jeho vykonání, na základě něhož se stane blankosměnka směnkou s účinností *ex tunc*. Mezi další důvody zániku tohoto práva patří okolnosti, které vyplývají ze změny či zániku smlouvy, jež dala vyplňovacímu právu vzniknout.

---

¹⁹⁹ Op. cit. sub. 21, s. 71-72.

²⁰⁰ Op. cit. sub. 11, s. 47.

²⁰¹ Op. cit. sub. 196, s. 14.

²⁰² Op. cit. sub. 196, s. 13.

K tomu může dojít dohodou, odstoupením apod.²⁰³ Podle české judikatury²⁰⁴ se právo na vyplnění blankosměnky nepromlčuje. Vrchní soud v Praze tento závěr podpořil argumenty, že nevyplněná blankosměnka není pohledávkou, a tudíž nemůže běžet promlčecí lhůta směnečné pohledávky (jak tvrdil žalovaný). Majitel blankosměnky měl právo doplnit datum splatnosti, což v sobě implikuje, že toto datum může být jakékoli a může ho doplnit, až on uzná za vhodné. Datum splatnosti zajišťovací směnky ovšem nesmí být datem dřívějším než datum splatnosti dluhu, jež je směnkou zajišťován.

Z výše uvedeného by se mohlo zdát, že majitel blankosměnky je povinen ji vyplnit podle instrukcí jemu udělených vyplňovacím právem. Opak je pravdou, i pokud majitel blankosměnky nedodrží instrukce k vyplnění, vznikne platná směnka. Majitel blankosměnky k ní má vlastnické právo, a tudíž si s ní může dělat, co chce. Ale na základě námitky nesprávného vyplnění blankosměnky, nevznikne dlužníkovi povinnost tuto směnku zaplatit. Tento názor byl potvrzen i judikaturou.²⁰⁵ Třeba ovšem mít na paměti, že další podepsané osoby na směnce takovouto námitku uplatnit nemohou. Směnka nevznikne, pokud by byly chybějící údaje do směnky dopsány v souladu s vyplňovacím právem, ale v rozporu se zákonem. Příkladem by byla instrukce k doplnění druhu splatnosti, který zákon nepřipouští.²⁰⁶

2. Instituty posilující postavení věřitele

Prvním institutem posilující pozici věřitele je **indosace**, na základě níž se indosanti stávají nepřímými dlužníky, pokud nevyužijí svého práva k omezení či vyloučení své odpovědnosti za přijetí a placení (více v části o převodu směnek).

Postavení věřitele je možné upevnit zajišťovacími prostředky, ať už se jedná o **rukojemství**, které je zajišťovacím prostředkem směnky podle směnečného práva, nebo o instituty občanského či obchodního práva jako jsou ručení či smluvní pokuta. Rukojemství se od těchto institutů odlišuje tím, že rukojmí se zavazuje zaplatit směnku

---

²⁰³ Op. cit. sub. 196, s. 15.

²⁰⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2004 sp. zn.: 9 Cmo 274/2004.

²⁰⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 10. 1998 sp. zn.: 5 Cmo 125/98.

²⁰⁶ Op. cit. sub. 196, s. 15.

kterémukoliv majiteli směnky, pokud tato směnka nebude zaplácena kterýmkoliv z dlužníků.²⁰⁷ Další rozdílem mezi ručením a rukojemstvím je možnost ručitelů uplatnit proti věřiteli námitky dlužníka a to i kauzální. Zatímco rukojmí může proti majiteli směnky uplatnit pouze námitky založené na jeho vlastních vztazích k majiteli směnky, což potvrdila i judikatura.²⁰⁸ Tyto námitky mohou být založeny i na vztazích mimo směnku. V judikatuře²⁰⁹ např. najdeme námitku rukojmího založenou na nepoctivém jednání ostatních účastníků směnky, kteří od něho vylákali podpis zakládající rukojemství. Důkazní břemeno i zde leží na tom, kdo se námitky dovolává. Je zřejmé, že dokazování v takovýchto případech bude problematické. Směnečným zajišťovacím prostředkem je také tzv. „zastřené směnečné rukojemství“, které vzniká převzetím směnečného závazku dlužníka. V tomto případě dochází k posílení věřitelovi pozice na základě samostatného a nezávislého závazku. Zatímco pro rukojemství je charakteristická subsidiarita a akcesorita ke směnce.²¹⁰

Rukojemství vzniká na základě rukojemského prohlášení, které musí být součástí směnky, jejího přívěsku nebo opisu, jinak by nezakládalo rukojemství. Některé státy využily možnost danou jim Ženevskými konvencemi a uznávaly i rukojemskou doložku na zvláštní listině.²¹¹ Judikatura²¹² stanovila, že vzniku závazku rukojmího nebrání, že se podepsal na blankosměnku. Jeho závazek vznikne doplněním blankosměnky s účinkem *ex tunc*. Toto prohlášení může mít plnou formu nebo redukovanou formu, a to v podobě podpisu. U plné formy avalista stanoví, že se stává rukojmím, za koho se zaručuje a připojí k tomu svůj podpis. Rukojemské prohlášení může znít „jako rukojmí“, „per aval“ apod. Sporným je vyjádření „jako ručitel“, protože by jím mohlo být založeno i ručení. Podle J. Kotáska je založení ručení tímto způsobem neobvyklé, a tak dovozuje, že i touto doložkou platně vznikne rukojemství.²¹³ Podle Z. Kovaříka by tato doložka zakládala

²⁰⁷ Op. cit. sub. 54, s. 106.

²⁰⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 7. 1998 sp. zn.: 9 Cmo 3/98 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 2. 1999 sp. zn.: 32 Cdo 519/98.

²⁰⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 3. 2002 sp. zn.: 5 Cmo 11/2002.

²¹⁰ Op. cit. sub. 40, s. 262.

²¹¹ Op. cit. sub. 40, s. 267.

²¹² Úsnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2007 sp. zn.: 29 Odo 721/2006.

²¹³ Op. cit. sub. 21, s. 134.

ručení, pouze pokud by to bylo možné vyčíst ze směnky, v opačném případě se jedná o rukojemské prohlášení.²¹⁴ První z redukovaných forem rukojemského prohlášení se vyznačuje tím, že rukojmí neurčí za koho se zaručuje. V takovém případě se rukojmí zavázal za výstavce (§ 31 odst. 4 čl. I. ZSŠ). Toto ustanovení bylo převzato z Ženevských úmluv. Jeho znění bylo podrobena kritice z důvodu, že výstavce je dlužníkem nepřímým, zatímco akceptant je dlužníkem přímým, a tudíž by v případě nespecifikování osoby, měl být aval zavázán za akceptanta. Zajímavé je, jak se s výkladem tohoto ustanovení vypořádaly doktríny různých států. Podle německé a rakouské doktríny je třeba nejprve zvážit všechny okolnosti vyplývající ze směnky samotné, takže např. podpis avala bez uvedení za koho se zavazuje by zakládal rukojemský závazek za akceptanta, pokud by to vyplývalo z umístění podpisu avala a souvislosti jeho podpisu a podpisu akceptanta na směnce. Naopak francouzské pojetí tuto argumentaci nepřipouští, jelikož zákon stanoví jasně, jak postupovat, a tudíž nevzniká prostor pro uplatnění argumentace, kterou používají v Německu.²¹⁵ K francouzskému pojetí se kloní i česká doktrína.²¹⁶ Druhou z redukovaných forem rukojemského prohlášení je pouhý podpis rukojmího na líci směnky. Tento způsob založení rukojemství je ovšem zapovězen výstavci a směnečníkovi, protože jejich podpisy plní na líci směnky jinou funkci.²¹⁷

Avalistou se může stát osoba, jež se může směnečně zavazovat, a není rozhodné, zda již na směnce figuruje nebo ne. Za nemožné Z. Kovařík²¹⁸ a J. Kotásek²¹⁹ považují avalování za sama sebe, zatímco R. Chalupa²²⁰ připouští i tuto zvláštní situaci. Jinou spornou otázkou je platnost rukojemského prohlášení akceptanta. Pokud důsledně použijeme zásadu samostatnosti závazků (§ 7 čl. I. ZSŠ), pak nevznikají pochybnosti o platnosti rukojemského závazku akceptanta. Na druhou stranu existují názory podporující nemožnost takového závazku, jež argumentují postavením akceptanta jako přímého dlužníka. Jeho dalším závazkem tedy nedojde ke zlepšení pozice věřitele, což je posláním

²¹⁴ Op. cit. sub. 54, s. 111.

²¹⁵ KOTÁSEK, J. : Směnečné rukojemství. Právní rozhledy 2000, č. 4, s. 141-142.

²¹⁶ Op. cit. sub. 21, s. 135; Op. cit. sub. 39, s. 265; Op. cit. sub. 53, s. 112.

²¹⁷ Op. cit. sub. 40, s. 266.

²¹⁸ Op. cit. sub. 54, s. 109.

²¹⁹ Op. cit. sub. 21, s. 132.

²²⁰ Op. cit. sub. 40, s. 261-262.

rukojemství.²²¹ Avalátem může být pouze směnečný dlužník, od jehož postavení se odvíjí postavení rukojmího (§ 32 odst. 1 čl. I. ZSŠ). Ovšem avalista může toto postavení pozměnit, když např. stanoví, že se zavazuje jen do určité výše směnečné sumy (§30 odst. 1 čl. I. ZSŠ). Vzniklý závazek je ovšem samostatný, což se projevuje možností, aby byl zavázaný, ačkoliv avalátův závazek je neplatný, s výjimkou, situací, kdy je podpis avaláta formálně vadný.²²² Když avalista zaplatí za směnku, získá postihová práva vůči svému avalátovi a ostatním osobám, které se na směnku podepsaly dříve než avalát, takže může požadovat zaplacení nejen směnečné sumy ale i úroky, útraty a odměnu.²²³

3. Placení

Aby dlužník měl povinnost zaplatit směnku, musí k tomu být vyzván, a to předložením směnky k **placení**. Tato prezentace je upravena odlišně pro vistasměnky (o této úpravě pojednáno v části věnované vistasměnkám) a pro směnky s jinou splatností než na viděnou, které je nutno prezentovat v tzv. prezentační dny, jež jsou den platební a dva po něm následující dny. Platební den je den splatnosti nebo po něm nejbližší následující pracovní den. Majitel má právo si vybrat, ve kterých z prezentačních dnů směnku předloží k placení.²²⁴ V momentu placení je nutné rozlišovat dlužníky přímé, na které se majitel směnky může obrátit, aniž by k uplatnění práv bylo zapotřebí dalších podmínek, a dlužníky nepřímé (postihové dlužníky), kteří mají povinnost zaplatit směnku, až když směnka nebyla zaplacená dlužníkem přímým, ačkoliv mu byla řádně předložena k placení. Předložení k placení je tedy zachovávacím úkonem postihových práv vůči nepřímým dlužníkům.²²⁵ Výstavce nemůže vyloučit svoji odpovědnost za placení, protože jakákoli doložka tohoto významu je považována za nenapsanou (§ 9 odst. čl.I. ZSŠ). Postihová práva si majitel směnky zachová i protestací nepřijetí směnky.

---

²²¹ Op. cit. sub. 215, s. 139.

²²² Op. cit. sub. 11, s. 173.

²²³ Op. cit. sub. 40, s. 273.

²²⁴ Op. cit. sub. 40, s. 309.

²²⁵ Op. cit. sub. 54, s. 127.

Zákon promíjí zmeškání včasného předložení směnky k placení či protestaci pro nepřijetí z důvodu **vyšší moci**. Nepromíjí ho však hned, na základě vyšší moci dochází nejprve k prodloužení lhůty vykonání těchto úkonů, a to o 30 dnů. Až pokud by vyšší moc trvala i po uplynutí této lhůty, je majiteli směnky zachovávací úkon prominut zcela.²²⁶ Blíže k důvodům vyšší moci. Zákon používá termín „nepřekonatelná překážka“. K bližšímu vymezení pojmu vyšší moci nám má posloužit zákonem stanovený příklad „ustanovení jiného státu“ a také vyloučení překážek týkajících se „toliko“ majitele směnky či jím pověřeného předkladatele (§ 54 odst. 1 a 6 čl. I. ZSŠ). Výklad tohoto ustanovení není jednotný. Podle Z. Kovaříka sem patří vedle neodvratitelných událostí jako jsou např. živelné pohromy i situace vyvolané činností lidí. Takže za vyšší moc považuje i stávky v dopravě nebo karanténní opatření. Na druhou stranu za vyšší moc nepovažuje okolnosti vztahující se jen k majiteli směnky, i když by se tak např. u zasažení bleskem nebo z důvodu dopravní nehody mohlo zdát.²²⁷ Podle J. Kotáska by i okolnosti týkající se jen majitele směnky měly být okolnostmi zakládajícími vyšší moc, pokud mohly postihnout i kteroukoliv jinou osobu, tedy když nejsou důsledkem činnosti majitele a majitel jim nemohl zabránit. Příkladem těchto individuálních okolností je zasažení bleskem či náhlá choroba majitele směnky. Důvody pro tento názor nachází J. Kotásek v historickém výkladu a také nelogičnosti úpravy, která vzniká, pokud tyto situace nezařadíme pod vyšší moc. Kriteřiem vyšší moci by přeci nemělo být, zda se jedná o autonehodu, které se účastní více aut a která tedy zasáhne více osob, či zda se jedná o srážku např. s divokou zvěří.²²⁸ R. Chalupa se podle mého názoru přiklání k pojetí Z. Kovaříka, protože ve výčtu příkladů okolností, které jsou příčinnou vyšší moci, uvádí pouze situace zasahující více osob.²²⁹

Majitel směnky je povinen akceptovat i částečné placení, když je směnka splatná. Na druhou stranu před splatností směnky ho může odmítnout (§ 39 odst. 2 a § 40 odst. 1

---

²²⁶ KOTÁSEK, J. : K vyšší moci ve směnečném právu. Časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 3, s. 202.

²²⁷ Op. cit. sub. 11, s. 265.

²²⁸ Op. cit. sub. 226, s. 206.

²²⁹ Op. cit. sub. 40, s. 411.

čl. I. ZSŠ). Majitel také disponuje právem odmítnout či přijmout jiné plnění než peněžité.²³⁰

4. Placení pro čest

Stejně tak může odmítnout **placení pro čest**, které je druhem směnečné intervence, takže přichází v úvahu pouze, pokud je směnka v nouzi, ale na rozdíl od přijetí pro čest se jedná o situace před i po splatnosti směnky (§ 59 odst. 1 čl. I. ZSŠ). Odmítnutím placení pro čest ovšem ztrácí postihová práva vůči těm, kteří by byli zaplacením vyvázáni (§ 61 čl. I. ZSŠ). Podle J. Kotáska²³¹ a R. Chalupy²³² se do této skupiny vyvázaných řadí jen indosanti následující po poctěném a jejich rukojmí, ovšem setkáme se i s názorem, který zastává Z. Kovařík²³³, že majitel ztrácí svá postihová práva i proti poctěnému. Zaplacením směnky čestný plátce získá postihová práva vůči poctěnému a jemu předcházejícím indosantům, takže dojde k zániku závazku jen osob následujících po poctěném. Výjimkou je situace, kdy se nabízí více čestných plátců a majitel si vybere toho, kdo svým placením vyváže menší počet dlužníků. Zde zákon stanoví, že tento čestný plátce ztrácí postihová práva i vůči dlužníkům, kteří by byli vyvázáni, kdyby si majitel vybral pro dlužníky nejvíce výhodného plátce. Tím se eliminují důsledky tohoto chování, jež je vzhledem k pravidlu přednosti placení osvobozujícího maximálního počet dlužníků v rozporu se zákonem.²³⁴ Ať je směnka zaplacená hlavním dlužníkem (§ 39 odst. 3 čl. I. ZSŠ), postihovým dlužníkem (§ 50 odst. 1 čl. I. ZSŠ) nebo i čestným plátcem (§ 62 odst. 2 čl. I. ZSŠ) platí, že plátce má po zaplacení směnky právo, aby mu byla směnka opatřená potvrzením o zaplacení odevzdána.

---

²³⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 1. 1996 sp. zn.: 5 Cmo 186/95.

²³¹ Op. cit. sub. 21, s. 205.

²³² Op. cit. sub. 40, s. 442.

²³³ Op. cit. sub. 54, s. 178.

²³⁴ Op. cit. sub. 40, s. 453-454.

5. Postihová práva

Mezi důležité otázky směnečného práva dozajista patří i problematika **postihových práv**, protože majitel směnky má vedle práv vůči přímým dlužníkům práva vůči postihovým dlužníkům tedy indosantům, výstavci směnky cizí a jejich rukojmím a příjemcům pro čest. Naše právo upravuje tři typy postihu, pro nepřijetí, pro nezaplacení a pro ohrožení. Pro řádný **postih pro neplacení** je obecně nutná marná prezentace směnky k placení a protestace této skutečnosti, výjimkou jsou situace, kdy není protest nutný (více v části o protestaci). S **postihem pro nepřijetí** se setkáme jen u směnky cizí, k uplatnění postihu je zapotřebí odmítnutí přijetí směnky a protestování této skutečnosti, opět s výjimkou situací, kdy není nutné protestovat. Tento postih logicky nepřichází v úvahu u nepřijatelných směnek. Posledním typem postihu je **postih pro ohrožení**, kterým se zákon vypořádává se situacemi vyplývajícími z úpadku. Postih pro nepřijetí a pro ohrožení patří jsou tzv. postihem sekuritním, který upravuje situace, kdy majitel směnky může vykonat směnečný postih již před splatností směnky. Jedná se o situace, které ohrožují výkon práv majitele, a proto majitel směnky nemusí čekat s výkonem práv až do splatnosti směnky.²³⁵ Zakotvení nové úpravy úpadkového práva se dotklo i úpravy postihu pro ohrožení [k novelizaci zákona směnečného a šekového došlo zákonem č. 296/2007, jež novelizoval zákon č. 182/2006, insolvenční zákon (dále „InsZ“)]. Sekuritní postih z důvodu úpadku byl v zákonu směnečném a šekovém zakotven i před novelizací, a proto je třeba rozlišovat, v jaké době nastala situace, kdy majitel směnky mohl uplatnit postih pro ohrožení. Pokud tak bylo až po 1.1.2008, pak se aplikuje nové znění § 43 odst. 2 čl. I. ZSS, které vzhledem k nové koncepci úpadkového práva zakotvuje jako rozhodné skutečnosti rozhodnutí soudu o úpadku nebo zamítnutí návrhu pro nedostatek majetku výstavce, pokud výstavce zakázal přijetí směnky; u směnečníka k rozhodným skutečnostem navíc řadí zastavení platů a bezvýsledný výkon rozhodnutí či exekuce na majetek. Dřívější úprava²³⁶ používala pojem „nařízení exekuční likvidace majetku“.

²³⁵ Op. cit. sub. 21, s. 165-166.

²³⁶ § 43 odst. 2 ZSS před novelizací zákonem č. 296/2007 : „Stejně právo má majitel ještě před splatností směnky: 1. bylo-li přijetí zcela nebo zčásti odepřeno; 2. byla-li nařízena exekuční likvidace majetku směnečníka, ať přijal směnku nebo ne, nebo jestliže jenom zastavil směnečník své platy nebo byla-li

Tento institut byl již dříve zrušen, aniž by to ovlivnilo znění zákona směnečného a šekového, a proto je při aplikaci tohoto zákona nutné překlénout tento nedostatek interpretací. Exekuční likvidace majetku je vykládána jako „prohlášení konkursu, zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku nebo návrh na povolení vyrovnání“.²³⁷

Ale také nepřímý dlužník zaplatí-li za směnku, získá tím postihová práva vůči těm, kteří se jeho zaplacením nevyvázali, tedy vůči dlužníkům, kteří mu v řadě indosamentů předcházeli a také jejich rukojmím, čestným příjemcům a všem dlužníkům přímým.²³⁸ Rozdíl v postihových právech majitele směnky a nepřímého dlužníka, který musel zaplatit směnku se projevuje i v postižní sumě. Majitel směnky může požadovat nejen směnečnou sumu společně se stanovenými úroky, ale ode dne splatnosti má nárok i na úroky ve výši 6%, které jsou speciálními směnečnými úroky a mají přednost před obecnými úroky z prodlení. Úroky z prodlení by se uplatnily pouze, kdyby tak bylo mimo směnku domluveno. Dále má právo na útraty, tedy skutečné výdaje, jež majitel směnky měl v souvislosti s postihem, a také odměnu ve výši jedné třetiny procenta směnečné sumy nebo nižší domluvenou odměnu, která má majiteli směnky kompenzovat vynaložený čas na získání postižní sumy. Zákon zohledňuje i uplatnění postihových práv před splatností směnky a stanoví, že je třeba od směnečné sumy, kterou majitel směnky požaduje, odečíst sumu rovnající se úrokům za dny, které zbývají do splatnosti směnky.²³⁹ Postižní suma dlužníka, který zaplatil směnku, se skládá ze stejných složek jako u majitele směnky, ale jejím základem je namísto směnečné sumy suma, kterou musel dlužník zaplatit, a 6% úroky se počítají ode dne, kdy zaplatil za směnku (§ 49 čl. I. ZSŠ).

Setkáme se i se situací, kdy je uplatněn postih, aniž by došlo k placení směnky. Zaprvé, ten, kdo má právo postihu, může vydat tzv. **návratní směnku**, které je nejen výstavcem ale i majitelem. Tato směnka musí být splatná na viděnou a v místě bydliště

---

bezvýsledně exekuce na jeho majetek; 3. byla-li nařízena exekuční likvidace majetku výstavce směnky, který zakázal její předložení k přijetí.“

²³⁷ KOVAŘÍK, Z. : Druhá novela zákona směnečného a šekového. Právní rozhledy 2008, č. 8, s. 286.

²³⁸ Op. cit. sub. 21, s. 178.

²³⁹ Op. cit. sub. 40, s. 370.

směnečníka, kterým je osoba, vůči které mohl vykonat postih. Tuto návratní směnku je možné indosovat na další osobu, a tak nepřímo vykonat postih.²⁴⁰ Autoři se ovšem shodují v tom, že tento institut není v praxi příliš využíván. Zadruhé, osoba, jež má postihová práva vůči dlužníkovi, který je zároveň jejím věřitelem, jednostranně započte jejich pohledávky. Postihový dlužník získává směnku (**rimesa**), návratní účet a protest, takže může dále uplatnit postihová práva vůči dalším osobám.²⁴¹ Jak již bylo vyloženo v kapitole věnované převodům směnek, je možné, aby indosant při převodu vyloučil svoji odpovědnost za směnku, a tak se tedy vyhnul postihovým právům.

6. Protestace

V zákonem stanovených případech je k zachování práv nutná **protestace**, která řeší jinak složitou situaci s prokazováním toho, co se nestalo nebo se stalo určitým způsobem. K těmto situacím řadíme nedatované přijetí směnky, kterou je nutné předložit k akceptaci v určité lhůtě; stejné platí pro lhůtní směnky. U vlastních lhůtních směnek je nezbytné protestovat nedatovanou viděnou či její odepření. Dále sem patří protest pro nepřijetí či neplacení směnky, intervenční protest z tentýchž důvodů a protest perkviziční, kterým se osvědčuje, že depozitář odmítl vydat akceptační stejnopis majiteli stejnopisu směnky nebo prvopis majiteli opisu směnky.²⁴² Tam kde zákon požaduje protestaci je protest jediným uznávaným důkazem a nelze ho ničím nahradit.²⁴³ Protestace k zachování postihových práv v případě nepřijetí či neplacení směnky se nevyžaduje, pokud výstavce připojil doložku ve znění „bez protestu“ apod. Stejnou doložku mohou připojit indosanti a jejich rukojmí, pak se ovšem její účinek vztahuje pouze k jejich osobě. Tato doložka navíc zvýhodňuje majitele směnky tím, že pro případ zmeškání lhůty k předložení směnky, přesunuje důkazní břemeno na dlužníka.²⁴⁴ Dále zákon stanoví, že není nutné směnku protestovat pro neplacení, byla-li protestována pro nepřijetí (§ 44 odst. 4 čl. I.

---

²⁴⁰ Op. cit. sub. 40, s. 396.

²⁴¹ Op. cit. sub. 11, s. 222.

²⁴² Op. cit. sub. 40, s. 542-543.

²⁴³ Op. cit. sub. 21, s. 170.

²⁴⁴ Op. cit. sub. 21, s. 175-176.

ZSŠ). Protest je veřejnou listinou, jejíž obligatorní náležitosti stanoví zákon (§ 80 čl. I. ZSŠ) a kterou mohou vydat pouze subjekty k tomu oprávněné. Výkladem § 79 čl. I. ZSŠ dospějeme k závěru, že musí být učiněn notářem, soudem či obecním úřadem. Z. Kovařík ovšem jedním dechem dodává, že obecní úřady jsou pro provedení protestace nevhodné, protože k tomuto úkonu nebudou velmi často dostatečně kvalifikováni. Ani soudy nejsou nejvhodnějším řešením, a to z důvodu jejich přetíženosti, ale také faktu, že protestace by měla proběhnout mimo jejich úřední místnosti, což není pro agendu soudů běžné. Jako nejlepší volba se tedy k protestaci jeví notář, který má nezbytnou odbornost a zároveň je pro něho běžné vykonávat úkony přímo na místě. Jedinou nevýhodou se mohou zdát náklady, které jsou u notáře vyšší než-li u soudu.²⁴⁵

7. Námitky směnečných dlužníků

Důležitou otázkou nejen pro dlužníka jsou **možnosti obrany proti uplatňování práv ze směnky jejím majitelem**. Obranou proti směnečnému platebnímu rozkazu jsou včas podané námitky. Zatímco u směnek získaných přechodem práv nebo převedených cessí se dostává majitel směnky do postavení svého předchůdce, tedy získává veškeré námitky, u směnek převedených indosací je na základě § 17 čl. I. ZSŠ omezeno použití některých námitek. Z tohoto pohledu je důležité členění námitek.

R. Chalupa dělí námitky podle několika kritérií. Základem je dělení námitek na procesněprávní a hmotněprávní, které se dále dělí na směnečné a nesměnečné. Je jasné, že kritériem pro tato dělení je povaha právní normy, která je zdrojem námitky. Ovšem důležitějším je členění na námitky absolutní a relativní, pro které je rozhodující, zda jsou vázány přímo na směnku, a tudíž je lze uplatnit proti všem věřitelů (absolutní námitky). V případě vazby jen na některého věřitele se jedná o námitky relativní. K této klasifikaci dodává, že na ni není jednotný názor, různí autoři uplatňují různá kritéria pro členění na relativní a absolutní námitky. Taktéž zařazení námitky do jedné či druhé skupiny se

---

²⁴⁵ Op. cit. sub. 11, s. 230.

různí.²⁴⁶ Mezi absolutní námitky se podle něho řadí např. námitky týkající se neplatnosti směnky, jejího znění při vydání i dalších směnečných prohlášení, nebo směnečného závazku - námitka jeho zániku či odlišného obsahu tohoto závazku. Mezi příklady relativních námitok najdeme námitky neexistence dluhu mezi věřitelem a dlužníkem, nesplacnost tohoto dluhu nebo vyplnění blankosměnky, které neodpovídá vyplňovacímu právu.²⁴⁷ Podle P. Zapletalova lze námitky rozdělit do dvou skupin, a to námitky směřující proti směnečnému závazku a kauzální námitky směřující proti vztahu mezi věřitelem a dlužníkem mimo směnku. S tím, že proti remitentovi lze použít všechny námitky, zatímco použití kauzálních námitok proti dalším majitelům podléhá § 17 čl. I. ZSŠ.²⁴⁸ Z. Kovařík dělí námitky na absolutní a relativní, když k tomu používá shodné kritérium jako R. Chalupa. K absolutním námitkám Z. Kovařík řadí dvě skupiny námitok. První skupinu tvoří námitky napadající platnost směnky jako takové. Druhou skupinu představují námitky z důvodu zaplacení směnky jinou povinnou osobou. K relativním námitkám patří všechny kauzální námitky a dále např. námitky týkající se vad podpisu na směnce nebo neoprávněné změny textu směnky.²⁴⁹

Podle Z. Kovaříka nemohou být úspěšně uplatněny kauzální námitky, které dlužník má vůči výstavci či dřívějším majitelům. Výjimkou je situace, kdy při nabývání směnky nový majitel vědomě jedná ke škodě dlužníka. Příkladem takového jednání je využití fiduciárního indosamentu, jehož cílem je eliminovat kauzální námitky vůči původnímu dlužníkovi.²⁵⁰ Podle J. Kotáska se § 17 čl. I. ZSŠ nevztahuje jen na kauzální námitky, protože pojem „námitky z vlastních vztahů“ zde použitý obsahuje i další námitky. Jako příklad uvádí námitky, které se týkají samotné směnky a ne její kauzy.²⁵¹ Za kauzální námitky J. Kotásek považuje námitky, které vyplývají z mimosměnečného

²⁴⁶ Op. cit. sub. 40, s. 164.

²⁴⁷ Op. cit. sub. 40, s. 166-168.

²⁴⁸ ZAPLETAL, P. : Srovnání právní úpravy směnek v ženevském a anglosaském právu. Právní rozhledy 1999, č.11, s. 613-614.

²⁴⁹ Op. cit. sub. 11, s. 472-474.

²⁵⁰ Op. cit. sub. 54, s. 72.

²⁵¹ Op. cit. sub. 21, s. 101.

vztahu, který existuje mezi účastníky směnečného vztahu. Dlužník může např. namítat nedostatek kauzy, vadnost plnění nebo promlčení kauzálního vztahu.²⁵²

Za vědomé jednání ke škodě nelze považovat, to že nový majitel směnky si je vědom existence námitek dlužníka vůči indosantovi. K naplnění takového jednání je nutné, aby majitel směnky věděl, jaké bude mít indosace následky, tedy musí si být vědom škody, která bude způsobena dlužníkovi.²⁵³ O vědomé jednání ke škodě se nejedná, pokud se nabyvatel směnky proviní hrubou nedbalostí.²⁵⁴ Ani když směnka obsahuje hodnotovou doložku, nebude naplněno vědomé jednání ke škodě, protože tato doložka patří mezi doložky, které vedlejší, a tudíž vypovídá pouze o vztazích souvisejících se směnkou. Nový majitel není povinen se takovými doložkami zabývat. Podle J. Kotáska bychom si sice mohli představit situace, ve kterých by tyto doložky byly schopné založit vědomé jednání ke škodě. Ovšem tyto situace jsou vykonstruované a v reálném životě krajně nepravděpodobné.²⁵⁵ Pokud se týče doložek vyjadřujících úmysl vytvořit zajišťovací směnku, není zde jednotného názoru. Podle J. Kotáska tyto doložky samy o sobě neznamenaají jednání ke škodě.²⁵⁶ Podle R. Chalupy může označení směnky za depotní znamenat jednání ke škodě dlužníka, a to v případě, že pokud opatříme směnku doložkou vyjadřující, že se jedná o depotní směnku, s níž se nemá obchodovat.²⁵⁷ Z. Kovařík tyto účinky připouští, pokud se bude jednat o doložky, jejichž význam je obecně uznáván jako např. „kauční směnka“ nebo „depotní směnka“. Zatímco u termínu „krycí směnka“ není zcela jasné, zda je mu také obecně přisuzován tento obsah.²⁵⁸ K jednání ke škodě musí dojít při nabývání směnky, zjištění relevantních skutečností ex post nebude dostačující.²⁵⁹

Je důležité si uvědomit, že majitel směnky předložením směnky prokázal svá práva, a pokud se dlužník chce úspěšně bránit kauzálními námitkami, je na něm, aby je

---

²⁵² Op. cit. sub. 10, s. 617.

²⁵³ KOTÁSEK, J. : Ke směnečným námitkám, *Obchodní právo 2000*, č. 9, s. 3.

²⁵⁴ Op. cit. sub. 21, s. 102.

²⁵⁵ Op. cit. sub. 253 s. 10.

²⁵⁶ Op. cit. sub. 253, s. 13.

²⁵⁷ CHALUPA R. : Depozitní a depotní směnky. *Právní rozhledy*, 1996, č. 4, s. 144.

²⁵⁸ Op. cit. sub. 54, s. 73.

²⁵⁹ Op. cit. sub. 253, 8.

dostatečně specifikoval a hlavně prokázal.²⁶⁰ S určením povahy některých námitek nám pomůže judikatura. O námitku, jež může být použita každým dlužníkem, tedy o námitky absolutní, se podle judikatury²⁶¹ jedná v případě zániku směnečného závazku z důvodu započtení, protože § 17 čl. I. ZSŠ tomu nebrání. V tomto případě se jednalo o započtení akceptantem, jež bylo využito jako námitka rukojmími. Nejvyšší soud ČR rozhodl, že § 17 čl. I. ZSŠ na možnosti uplatnit námitku i jinými dlužníky nic nemění. Mezi námitky kauzální řadíme námitku nedluhu, tedy situaci, kdy dlužník má možnost se ubránit povinnosti zaplatit směnku, pokud prokáže, že majiteli směnky nic nedluží, jinými slovy směnka postrádá kauzu čili důvod své existence. Dlužník má možnost se ubránit směnečnému platebnímu rozkazu, pokud tuto námitku dostatečně specifikuje, protože důvodů nedluhu je celá řada, a to jak směnečných tak nesměnečných.²⁶² Námitky nutno specifikovat jednoznačně a nezaměnitelně, co do skutku či skutků, a to z důvodu zamezení postupného předkládání nových a nových skutečností, které by zakládaly jednu námitku.²⁶³ Například neplatnost směnky může být obsahem námitky, ovšem to nestačí, neboť důvodů neplatnosti směnky je celá řada a soud je nebude hledat. Konkretizace důvodu neplatnosti směnky je tedy nezbytná již při uvedení námitky.²⁶⁴ Konkrétní důvody nedluhu můžeme najít v judikatuře.²⁶⁵ Jedním z nich je, podepíše-li se na směnku osoba, která nic nedluží, jinými slovy směnka postrádá kauzu čili důvod své existence. Ve zde citovaném rozhodnutí se k takovéto situaci dospělo, když zaměstnanec firmy X vydal směnku s úmyslem vydat směnku jménem firmy. Tento zaměstnanec ovšem neměl oprávnění k jednání za společnost X, takže směnka nebyla vydána dlužníkem ze smlouvy (tím byla firma), ale jinou osobou, která ovšem nic nedlužila, protože směnka byla vydána k pokrytí konkrétního dluhu firmy X. Zaměstnanec firmy mohl svým podpisem chtít zajistit směnku, a tudíž by se tak stal dlužníkem. Ale strany o takovémto zajištění

---

²⁶⁰ DERKA, L. : Námitka směnečného dlužníka v soudním řízení o zaplacení směnky, že majiteli směnky nic nedluží. Právní rozhledy 2008, č. 19, s. 723.

²⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 3. 2003 sp. zn.: 29 Odo 483/2002.

²⁶² Op. cit. sub. 260, s. 721.

²⁶³ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2003 sp. zn.: 5 Cmo 353/2003.

²⁶⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 3. 2001 sp. zn.: 9 Cmo 533/00 nebo Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2003 sp. zn.: 9 Cmo 212/2003.

²⁶⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1996 sp. zn.: 5 Cmo 462/95.

nikdy nejednaly, a tudíž se zde jedná o nedluh. Je třeba si uvědomit, že i bezdůvodný podpis na směnce osobu učiní zavázanou ze směňky. Pokud by ovšem nedostatek kauzy byl doplněn o omyl při podepisování nebo by se jednalo o nesvobodný podpis, pak by bylo možné úspěšně uplatnit námitku nedluhu.²⁶⁶ Dalším důvodem nedluhu může být fakt, že dlužník se na směňku nepodepsal. Problém této námitky tkví v tom, že důkazní břemeno leží na dlužníkovi, jež bude povinen za směňku zaplatit, pokud ho neunese.²⁶⁷

K doplnění charakterizace kauzálních námitek. Pokud se dlužníkovi podaří ubránit pomocí takovéto námitky neznamená to, že věřitel nemůže úspěšně žalovat jiného dlužníka. Ten se zaplacením stane věřitelem, takže se může stát, že dlužník, jež se v prvním případě ubránil placení, bude muset směňku zaplatit.²⁶⁸ Ani to samozřejmě nezpůsobuje neplatnost směňky jako takové.²⁶⁹

---

²⁶⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 6. 2005 sp. zn.: 12 Cmo 15/2005.

²⁶⁷ Op. cit. sub. 260, s. 722.

²⁶⁸ Op. cit. sub. 54, s. 73.

²⁶⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20.2. 1996 sp. zn.: 5 Cmo 194/95.

Závěr

Cílem práce bylo pojednat o směnce a některých institutech směnečného práva. Proto jsem práci rozdělila na několik kapitol, v první z nich na směnku aplikuji obecné charakteristiky cenných papírů, jejichž základním rysem je vazba práva na hmotný substrát (listinu), bez které nelze právo do ní vtělené uplatnit. V druhé kapitole stručně rozebírám směnečné vztahy, protože kromě obsahu směnky, který je tvořen jejími náležitostmi, nás musí zajímat i další předpoklady pro vydání platné směnky. Třetí kapitola je věnována druhům směnek. Zákon směnečný a šekový obsahuje výčet náležitostí, které listina musí obsahovat, aby byla směnkou. Náležitostí, která od sebe odlišuje směnku cizí a vlastní, je „bezpodmínečný příkaz výstavce zaplatit určitou sumu peněz“, který je charakteristický pro směnky cizí. Zatímco směnky vlastní obsahují bezpodmínečný slib zaplatit určitou sumu peněz. Z tohoto vyplývá další odlišnost, kterou představuje „jméno směnečníka“, které je uváděno pouze u směnky cizí. Další náležitosti jsou společné oběma druhům směnky. Ve čtvrté kapitole se zabírám způsoby převodu směnky, které úzce souvisí s formou směnky, jež také hraje roli při posuzování její platnosti. Poslední kapitola je věnována institutům, které jsou charakteristické pro směnky, jako jsou námitky dlužníků ze směnky, placení směnky či postihová práva.

Při zpracování tohoto tématu jsem využívala vícero zdrojů doktríny, které se někdy názorově shodovaly, jindy se rozcházely. V práci jsem prezentovala rozdílné názory a uváděla důvody, proč jsou jednotlivé názory zastávány či kritizovány. Přes důležitost doktríny jsem svoji pozornost často obracela k judikatuře, protože ta podle mého názoru ovlivňuje praxi nejvíce, když vykládá zákon. V případě zákona směnečného a šekového je tento výklad skutečně významný, jednak protože se jedná o úpravu, která existuje téměř bez novelizací již od roku 1950, jednak kvůli stručnému znění zákona. Leckdy, jak jsem v práci také ukázala, jsou autoři reprezentující doktrínu přiměni odlišným zněním judikatury, aby změnili svůj názor. Bez znalosti judikatury konkrétního státu bychom si netroufli vydat směnku, která by se řídila touto úpravou, ani kdyby tato úprava byla totožného nebo téměř shodného znění, protože bychom mohli být nemile překvapeni odlišným výkladem poskytnutým judikaturou.

Bibliografie

1) Právní předpisy

Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský řád soudní ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 591/1992 Sb., zákon o cenných papírech ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon ve znění pozdějších předpisů

2) Doktrína

DERKA, L.: Námitka směnečného dlužníka v soudním řízení o zaplacení směnky, že majiteli směnky nic nedluží, Právní rozhledy 2008, č. 19

DĚDIČ, J. a kol. : Právo cenných papírů a kapitálového trhu. Praha: Prospektrum, 2000

DĚDIČ, J. a kol. : Obchodní zákoník : komentář. Díl II, § 93 - § 175. Praha: Polygon, 2002

DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I. : Zákon o cenných papírech : komentář. Praha : Beck, 1997

CHALUPA, R. : Depozitní a depotní směnky. Právní rozhledy, 1996, č. 4

CHALUPA, R.: Směnka na jméno a směnka na doručitele. Právní rozhledy 1996, č. 10

CHALUPA, R.: Snížení počtu účastníků základního směnečného vztahu, Právní rozhledy 1997, č. 1

CHALUPA, R. : Základy směnečného práva. Praha: Linde 2008

CHALUPA, R. : Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. díl. Směnky. Praha: Linde 1996

CHALUPA, R. : Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. díl. Směnky. Praha: Linde 2008

KOTÁSEK, J. : Ke směnečným námitkám, Obchodní právo 2000, č. 9

KOTÁSEK, J., PIHERA, V., POKORNÁ, J., VÍTEK, J. : Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů. Praha: C. H. Beck 2009

- KOTÁSEK, J. : K vyšší moci ve směnečném právu, Časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 3
- KOTÁSEK, J. : Směnečné právo, komentář k čl.I Zákona směnečného a šekového. Praha: Prospektrum 2006
- KOTÁSEK, J. : Směnečné rukojemství. Právní rozhledy 2000, č. 4
- KOTÁSEK, J. : Směnka a její kauza. Právní rozhledy 1997, č. 12
- KOTÁSEK, J. : Sporné varianty rektadoložek výstavce směnky z pohledu teorie a judikatury. Právní zpravodaj 2001, č. 2/1
- KOTÁSEK, J. : Úvod do směnečného práva. Brno: Masarykova univerzita 2002
- KOVAŘÍK, Z. : Druhá novela zákona směnečného a šekového. Právní rozhledy 2008, č. 8
- KOVAŘÍK, Z. : Krátká poznámka k údaji místa placení, Právní rozhledy 2008, č.2
- KOVAŘÍK, Z. : Platební místo lokalizované k jejímu majiteli, Právní rozhledy 2007, č.8
- KOVAŘÍK, Z. : Směnka a šek v České republice. Praha: C. H. Beck, 2006
- KOVAŘÍK, Z. : Vybrané problémy judikatury ve věcech směnečných, Právní rozhledy 1998, č.6
- KOVAŘÍK, Z. : Vznik, podstata a zánik práva vyplnit blankosměnku, Právní rozhledy 2007, č.1
- KOVAŘÍK, Z. : Zákon směnečný a šekový: komentář. Praha: C. H. Beck, 2005
- MATĚJKA, D. : Prokuraindosament (zmocňovací indosament), Právo a podnikání 2002, č. 6
- PAULY, J. : Komentář Jana Paulyho k zákonu o cenných papírech. Praha : Orac, 1998
- PELIKÁNOVÁ, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku. Díl 2: § 56-260. Praha: Linde, 1998
- POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kolektiv : Obchodní zákoník : komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009
- RABAN, P. : Obchodní zákoník. Praha : Eurounion, 2002

SMOUT, D. A. L. : Chalmers on Bills of Exchange: A Digest of the Law of Bills of exchange, Promissory Notes, Cheques and Negotiable Securities. London: Stevens&Sons, 1964

ŠVAMBERG, G. : Naše jednotné směnečné právo. Praha : V. Palásek a Frant. Kraus, 1941

ZAPLETAL, P.: Srovnání právní úpravy směnek v ženevském a anglosaském právu. Právní rozhledy 1999, č.11

3) Judikatura

Rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 29.4.1994 sp. zn.: 5 Cm 51/94. Publikováno v časopise Soudní rozhledy, 1996, č. 3, s. 67 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.1995 sp. zn.: 5 Cmo 387/94. Publikováno v časopise Soudní rozhledy, 1996, č. 2, s. 31 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13.6.1995 sp. zn.: 5 Cmo 527/94. Publikováno v časopise Právní rozhledy, 1996, č. 4, s. 176.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 21.11.1995 sp. zn.: 5 Cmo 699/94. Publikováno v časopise Soudní rozhledy, 1996, č. 4, s. 89.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 1. 1996 sp. zn.: 5 Cmo 186/95. Publikováno v časopise Soudní rozhledy, 1996, č. 3, s. 56.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 2. 1996 sp. zn.: 5 Cmo 194/95. Publikováno v časopise Soudní rozhledy, 1996, č. 5, s. 126 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1996 sp. zn.: 5 Cmo 462/95. Publikováno v časopise Soudní Rozhledy, 1996, č. 5, s. 123 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1996 sp. zn.: 5 Cmo 466/95. Publikováno v časopise Soudní Rozhledy, 1997, č. 2, s. 36 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze 25.6.1996 sp. zn.: 5 Cmo 505/95. Publikováno v časopise Právní rozhledy, 1997, č. 4, s. 211.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 1997 sp. zn.: 5 Cmo 40/96. Publikováno v časopise Soudní rozhledy, 1998, č. 10, s. 261.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 1997 sp. zn.: 5 Cmo 551/96.

Publikováno v časopise Soudní rozhledy, 1999, č. 2, s. 56.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 1998 sp. zn.: 5 Cmo 584/96.

Publikováno v časopise Právní rozhledy, 1998, č. 12, s. 637 a.n.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 6. 1998 sp. zn.: 5 Cmo 13/97. Publikováno v časopise Soudní rozhledy, 1999, č. 4, str. 126 an.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 1997 sp. zn.: 9 Cmo 240/97. Publikováno v časopise Právní praxe v podnikání, 1998, č. 6, s. 20 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze 24. 3. 1998 sp. zn.: 5 Cmo 417/97. Publikováno v časopise Právní praxe v podnikání, 1998, č. 7-8, s. 43 an.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 1998 sp. zn.: 9 Cmo 459/97. Publikováno v časopise Obchodní právo, 1998, č. 11, s. 23 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1998 sp. zn.: 5 Cmo 780/97. Publikováno v časopise Soudní rozhledy 1999, č. 7, s. 229.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 7. 1998 sp. zn.: 9 Cmo 3/98. Publikováno v časopise Obchodní právo, 1999, č. 7, s. 28 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 10. 1998 sp. zn.: 5 Cmo 125/98. Publikováno v časopise Soudní rozhledy, 1999, č. 4, s. 126.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 2. 1999 sp. zn.: 9 Cmo 504/98. Publikováno v časopise Obchodní právo, 1999, č. 7, s. 32 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1999 sp. zn.: 9 Cmo 160/99. Publikováno v časopise Obchodní právo, 1999, č. 11, s. 31.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 11. 2001 sp. zn.: 13 Cmo 6/2000. Publikováno v časopise Soudní rozhledy, 2002, č. 11, s. 398 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 1. 2001 sp. zn.: 9 Cmo 204/2000. Publikováno v časopise Obchodní právo, 2001, č. 4, s. 21 an.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 3. 2001 sp. zn.: 9 Cmo 533/00. Publikováno v časopise Obchodní právo, 2001, č. 7, s. 22 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2001 sp. zn.: 5 Cmo 556/2000.
Publikováno v časopise Právní rozhledy, 2001, č. 5, s. 231 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 3. 2002 sp. zn.: 5 Cmo 11/2002.
Publikován v časopise Právní rozhledy, 2002, č. 9, s. 462 an.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 10. 2002 sp. zn.: 9 Cmo 418/2002.
Publikováno v časopise Obchodní právo, 2003, č. 4, s. 18 an.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2003 sp. zn.: 9 Cmo 212/2003.
Publikováno v časopise Obchodní právo, 2004, č. 4, s. 26 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze 11. 11. 2003 sp. zn.: 9 Cmo 342/2003. Publikováno v
časopise Soudní judikatura, 2004, č. 3, s. 139 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 11. 2003 sp. zn.: 5 Cmo 346/2003.
Publikováno v časopise Soudní rozhledy, 2004, č. 2, s. 67 an.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2003 sp. zn.: 5 Cmo 353/2003.
Publikováno v časopise Právní rozhledy, 2004, č. 8, s. 309 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2004 sp. zn.: 9 Cmo 274/2004.
Publikováno ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek, 2005, s. 392 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 6. 2005 sp. zn.: 12 Cmo 15/2005. Publikováno
v Obchodní právo, 2005, č. 9, s. 28 an.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 10. 2006 sp.z.: 5 Cmo 343/2006.
Publikováno v časopise Právní rozhledy, 2007, č. 3, s. 116 an.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 4. 2007 sp. zn.: 12 Cmo 347/2006.
Publikováno v časopise Právní rozhledy, 2007, č. 19, s. 722 an.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 2. 1999 sp. zn.: 32 Cdo 519/98. Publikováno
v časopise Soudní judikatura, 1999, č. 8, s. 317 an.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2002 sp. zn.: 25 Cdo 1839/2000. Viz
<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=8850&searchstr=1839%2F2000>

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 2002 sp. zn.: 29 Odo 252/2001. Viz
<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=8325&searchstr=252%2F2001>

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2003 sp. zn.: 29 Odo 483/2002.
Publikováno v časopise Právní rozhledy 2003, č. 9, 481 an.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2005 sp. zn.: 29 Odo 1053/2004.
Publikováno v časopise Soudní judikatura, 2007, č. 10, s. 805.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 9. 2005 sp. zn.: 29 Odo 1114/2004. Viz
<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=25852&searchstr=29+Odo+1114%2F2004>

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2007 sp. zn.: 29 Odo 1047/2005. Viz
<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=34357&searchstr=29+Odo+1047%2F2005>

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2006 sp. zn.: 29 Odo 232/2006. Viz
<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=32766&searchstr=29+Odo+232%2F2006>

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2007 sp. zn.: 29 Odo 721/2006. Viz
<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=37778&searchstr=29+Odo+721%2F2006>

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2008 sp. zn. 29 Odo 1407/2006. Viz
<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=45228&searchstr=blankosm%ECnka>

Usnesení Nejvyššího Soudu ČR ze dne 17. 12. 2008 sp. zn.: 29 Odo 1621/2006. Viz
<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=46595&searchstr=29+Odo+1621%2F2006>

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.9. 2009 sp. zn.: 33 Cdo 1109/2008. Viz
<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=51879&searchstr=33+Cdo+1109%2F2008>

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2009 sp. zn.: 29 Cdo 1331/2008. Viz
<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=52779&searchstr=29+Cdo+1331%2F2008>

Klíčová slova: směnka cizí, směnka vlastní, směnečné právo

Key words: bill of exchange, promissory note, law of bill of exchange

Resumé

The concept of bill of exchange and promissory note

The purpose of the thesis is to describe institutes of bill of exchange and promissory note and other important institutes of law related to the bill of exchange. The thesis is separated into several parts, in the first chapter I use general characteristic of negotiable instruments for the bill of exchange. In the second chapter I briefly discuss relations of the bill of exchange, because we have to pay attention not only to the essentials but also to other terms of drawing the bill. In the third chapter I deal with the bill of exchange and promissory note and their essentials. The difference between the bill of exchange and the promissory note is an unconditional order to pay a determinate sum of money by drawer to drawee, which is characteristic for the bill of exchange; whereas the promissory note is characterized by an unconditional promise to pay a determinate sum of money by drawer. The rest of essentials, except for the name of drawee logically, are the same. These essential are the term “bill of exchange” incorporated in the body of the bill of exchange in the same language as a text of the bill of exchange, maturity, place of payment, name of payee, place and date of drawing a bill of exchange and signature of drawer. In the forth chapter I discuss various manners of transferring a bill of exchange, which are connected to the form of the bill of exchange which is also important for its validity. In the last chapter I deal with institutes which are characteristic for the bill of exchange such as inchoate instrument, payment of the bill of exchange and bail.

For the thesis I used publications by few authors whose opinions are the same or different. If the opinions differ I try to demonstrate the reasons why authors stand on them or criticize them. I also used the jurisprudence in many cases, as it could provide us with an interpretation of provisions of the Bill of Exchange and Cheque Act. This interpretation is important because the Act has existed almost without amendments since 1950 and it contains brief provisions.